

Το στίγμα της εποχής μας

ΤΟ ΣΤΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Χρήστος Αστερίου ❖ Νίκος Παναγιωτόπουλος
Βασίλης Γκουρογιάννης ❖ Αλέξης Πανσέληνος
Θεόδωρος Γρηγοριάδης ❖ Κάλλια Παπαδάκη
Πέτρος Μάρκαρης ❖ Σώτη Τριανταφύλλου
Δημήτρης Νόλλας ❖ Σταμάτης Φασουλής

Πρόλογος
ΜΙΚΕΛΑ ΧΑΡΤΟΥΛΑΡΗ

Επιμέλεια
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΟΣΑΝΤΖΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

© Copyright Αστερίου Χρήστος, Γκουρογιάννης Βασίλης, Γρηγοριάδης Θεόδωρος, Μάρκαρης Πέτρος, Νόλλας Δημήτρης, Παναγιωτόπουλος Νίκος, Πανσέληνος Αλέξης, Παπαδάκη Κάλλια, Τριανταφύλλου Σώτη, Φασουλής Σταμάτης – Εκδόσεις Καστανιώτη Α.Ε., Αθήνα 2010

Έτος 1ης έκδοσης: 2010

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ Α.Ε.

Ζαλόγγου 11, 106 78 Αθήνα

☎ 210-330.12.08 – 210-330.13.27 FAX: 210-384.24.31

e-mail: info@kastaniotis.com

www.kastaniotis.com

ISBN 978-960-03-5085-2

ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ
ΧΑΡΤΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Πρόλογος</i>	
<i>της Μικέλας Χαρτουλάρη</i>	9
<i>Χρήστος Αστερίου</i>	
<i>Το κενό ανάμεσα</i>	15
<i>Βασίλης Γκουρογιάννης</i>	
<i>Φύσει αδύνατον ο Δημητράκης</i>	27
<i>Θεόδωρος Γρηγοριάδης</i>	
<i>Συνοδός εδάφους</i>	39
<i>Πέτρος Μάρκαρης</i>	
<i>Το τόξο της Πομπηίας</i>	53
<i>Δημήτρης Νόλλας</i>	
<i>Golden paradise</i>	65
<i>Νίκος Παναγιωτόπουλος</i>	
<i>Μερεμέτια</i>	75

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αλέξης Πανσέληνος	
<i>Τη νύχτα που επαναστάτησε ο Μπραμς</i>	87
Κάλλια Παπαδάκη	
<i>Η προοπτική του δρόμου</i>	99
Σώτη Τριανταφύλλου	
<i>Ό,τι πρέπει για κάμπριο</i>	109
Σταμάτης Φασουλής	
<i>Ήταν από πολύ καλή οικογένεια</i>	121
Βιογραφικά Σημειώματα	133

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Βρίσκεται σε ένα εκρηκτικό σταυροδρόμι η Ελλάδα, και τα όσα συμβαίνουν τον τελευταίο καιρό δεν έχουν αναλυθεί θεωρητικά παρά μόνο σποραδικά και αποσπασματικά. Ίσως βέβαια να είναι πολύ νωρίς ακόμα για μια σε βάθος ανατομία της καινούργιας πραγματικότητας που έχει ανατείλει για τον τόπο μετά τη γιορτή των Ολυμπιακών Αγώνων. Ωστόσο η Τέχνη, και ειδικότερα η Λογοτεχνία, έχει τρόπους να την αφηγηθεί. Αυτό ήταν το στοίχημά μας στο *Βιβλιοδρόμιο* της εφημερίδας *Τα Νέα* το κρίσιμο καλοκαίρι του 2009. Και μ' αυτήν τη σκέψη καλέσαμε δέκα ευαίσθητους και ανήσυχους γραφιάδες διαφόρων ηλικιών και τους ζητήσαμε να συλλάβουν και να αποτυπώσουν το στίγμα της εποχής μας σε ένα διήγημα.

Οι ιστορίες τους, που δημοσιεύτηκαν από τις 18 Ιουλίου και κάθε Σάββατο μέχρι τις 19 Σεπτεμβρίου 2009, βρίσκονται σήμερα συγκεντρωμένες σ' αυτήν εδώ τη συλλογή, που αναδεικνύει τη δυναμική τους. Πράγματι, διαβάζοντάς τις

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

όλες μαζί, σε διάλογο ή σε αντιδιαστολή μεταξύ τους, συνειδητοποιεί κανείς όχι μόνο ότι παραμένουν επίκαιρες, αλλά ότι εντέλει ξεπερνούν την ίδια την επικαιρότητα για να καθρεφτίσουν το προφίλ του σημερινού Έλληνα και τις πολλές όψεις της ελληνικής παθολογίας. Οι προκαταλήψεις μας, η τυφλότητά μας, η κενότητά μας, η αλλοτρίωσή μας, οι αυταπάτες μας, η παραπλάνηση εντέλει του ίδιου μας του εαυτού, αλλά και η κοινωνική ανασφάλεια, η αβεβαιότητα, η αναζήτηση ταυτότητας, αποτυπώνονται στους τρόπους μας απέναντι στους μετανάστες, στους νεολαίους, στους γνωστούς μας ή στους αγαπημένους μας όπως αποτυπώνονται και στις αξίες μας. Αυτά μας ψιθυρίζουν τούτοι εδώ οι συγγραφείς, που μπορεί να μη μας προτείνουν λύσεις, αλλά σίγουρα πυροδοτούν τον προβληματισμό μας.

Έτσι, με αφορμή την εξέγερση της νεολαίας τον Δεκέμβρη του 2008, ο Βασίλης Γκουρογιάννης αναζητά το μέτρο, επισημαίνοντας ότι η τραγικότητα της ζωής υπερβαίνει τις διεκδικήσεις των διαφόρων κοινωνικών ομάδων, και ο Αλέξης Πανσέληνος στρέφεται προς τους θεατές των διαδηλώσεων για να σχολιάσει το κομμάτι της κοινωνίας που δεν μπορεί να δει τίποτα πέρα από τον εαυτό του. Όλους εκείνους τους συμπολίτες μας που αρνούνται να εισπράξουν τα όσα συμβαίνουν μπροστά τους, γι' αυτό που είναι.

Η νοοτροπία του Έλληνα αλλάζει, μας λέει από την πλευρά του ο Πέτρος Μάρκαρης, εστιάζοντας στην ξеноφοβία που εξαπλώνεται στη σημερινή Ελλάδα και παίρνει επικίνδυνες διαστάσεις, καθώς οι μετανάστες μετατρέπονται σε απο-

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

διοπομπαίους τράγους, που ευθύνονται τάχα για όλα τα προβλήματα της χώρας. Η κοινωνική αλληλεγγύη, ακόμα και η χριστιανική αγάπη παραμερίζονται, μας λέει· ο φιλοτομαρισμός βαφτίζεται «χρέος» και η βία «άμυνα», ενώ η κοινωνία αποδέχεται παθητικά κάθε εκτροχιασμό των μελών της. Πολύ νεότερή του, η Κάλλια Παπαδάκη κάνει ένα πικρό σχόλιο σ' αυτό το ιδανικό της αρμονικής πολυπολιτισμικής συμβίωσης, που ολοένα και απομακρύνεται από τον ορίζοντά μας, και παρουσιάζει από την απέναντι πλευρά μια μελαγχολική εικόνα της σημερινής Ελλάδας, η οποία εξελίσσεται σε νεκροταφείο των ελπίδων και των ονείρων όλων εκείνων που άφησαν πίσω τους την κόλαση και ήλπισαν σε μια καλύτερη ζωή εδώ. Με τη σειρά του, ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης σχολιάζει την παράνομη διακίνηση μεταναστών στη χώρα μας – μια πραγματικότητα με πολλά πρόσωπα, που ξεκινά από τη φυγάδευση πολιτικών προσφύγων και καταλήγει στο δουλεμπόριο – και σκαλίζει το πώς και το γιατί μια μερίδα νέων συμπολιτών μας που δεν έχει σχέση με τα βρόμικα κυκλώματα, εμπλέκεται σ' αυτή την ιστορία.

Οι νεολαίοι είναι κι αυτοί μια κατηγορία περιθωριοποιημένων πολιτών, προσθέτει ο Χρήστος Αστερίου, παίρνοντας ως αφορμή όχι πια την εξέγερσή τους αλλά τις εναλλακτικές διεξόδους τους. Ξεκινώντας από το «παρκούρ», ένα καινούργιο άθλημα που αναπτύσσεται στις στέγες των πόλεων, παρακολουθεί τους έφηβους που «περπατούν» λίγο πάνω από το έδαφος. Όλα αυτά τα παιδιά, μας λέει, αισθάνονται ανεπιθύμητα πουλιά στην Ελλάδα και στις μεγαλουπόλεις

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

της και είναι έτοιμα να διακινδυνεύσουν τη ζωή τους προκειμένου να φύγουν πάνω απ' όσα τους φράζουν το δρόμο.

Ο μέσος Έλληνας εξακολουθεί ωστόσο να μη νοιάζεται παρά για το συμφέρον του, όμως κυνηγά πλέον το κέρδος με τέτοια λύσσα, με τόσο κανιβαλικούς τρόπους, ώστε προκαλεί θεούς και δαίμονες, σχολιάζει απ' την πλευρά του ο Δημήτρης Νόλλας, ενώ η Σώτη Τριανταφύλλου ρίχνει το φακό της σε αυτή τη μερίδα του ενεργού πληθυσμού που ζει υπερχρεωμένη και απροβλημάτιστη σε μια εικονική πραγματικότητα, παραπλανώντας τους πάντες και εντέλει τον εαυτό της. Η αλλοτρίωση έχει προχωρήσει σε βάθος προσθέτει ο Νίκος Παναγιωτόπουλος, που βλέπει τον Έλληνα να δίνει αντιπαροχή τα πιστεύω του, τις αξίες του, τα αισθήματά του, την τέχνη του – όλα εκείνα στα οποία έχει επενδύσει, ακόμα και την αλήθεια, προκειμένου να μπαλώσει με μικρά μερεμέτια τις μεγάλες τρύπες στη ζωή του.

Η Ελλάδα ταριχεύει τα στραβά της, σχολιάζει ο θεατρικός Σταμάτης Φασουλής, κάνοντας το πορτρέτο μιας χώρας σε σύγχυση, που έχει συνηθίσει τα «τρελά» των πολιτικών, τη σκοτεινιά του νέφους και τη ρύπανση στις καρδιές της.

Η Ελλάδα του 21ου αιώνα δεν είναι φυσικά μόνον αυτά. Η εικόνα της και το ψυχογράφημά της είναι ένα παλίμψηστο που περιμένει να συμπληρωθεί από τον καθέναν μας. Αρκεί να τολμήσουμε να κοιτάξουμε τους εαυτούς μας στα μάτια.

Μικέλα Χαρτουλάρη

ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΣΤΕΡΙΟΥ

Το κενό ανάμεσα

ΑΠ' ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ ΖΩ ΜΕ ΤΗ ΛΑΤΑ.
Μπορεί να είμαι μόνο δεκαπέντε, μπορεί και η Λάτα να είναι τόσο, μπορεί να μην έχουμε κάτι δικό μας ακόμα, ούτε λεφτά ούτε τίποτα, και τι έγινε όμως, εγώ κι η Λάτα ζούμε μαζί ακόμα κι έτσι. Δεν έχουμε βρει κάπου μόνιμα, αυτό είναι αλήθεια, συνήθως εδώ κι εκεί, σε ταράτσες κι υπόστεγα, κι αυτό όχι όλες τις μέρες της εβδομάδας γιατί συχνά γυρνάμε σπίτι, εγώ στη μάνα μου κι εκείνη στη δικιά της, που φωνάζει πιο πολύ κι ύστερα κλαίει με αναφιλητά λέγοντας πράγματα που ποτέ δεν μπόρεσα να καταλάβω. Στο τέλος, βέβαια, μαλακώνει και την παίρνει αγκαλιά, αρχίζει τα σπαστά ελληνικά της κι όλα ξαναγίνονται όπως ήταν στην αρχή. Η δικιά μου από την άλλη μου μαγειρεύει –εμφανιστώ δεν εμφανιστώ το βράδυ– και περιμένει πότε θα σκάσω μύτη με τις ιστορίες μου από τον έξω κόσμο. Είναι δύσκο-

ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΣΤΕΡΙΟΥ

λα εκεί πέρα, της λέω, στις παλιές τις πολυκατοικίες τα πράγματα είναι ζόρικα και μας διώχνουν. Γουρλώνει τα μάτια και με κοιτάει περίεργα. Στήνουνε ξόανα και σκιάχτρα στις ταράτσες, της λέω, λες κι είμαστε ανεπιθύμητα πουλιά. Κι αν εμείς παρ' όλ' αυτά δεν φοβηθούμε και ξαπλώσουμε στις πλάκες, πάντα κάποιος βρίσκεται να μας σκορπίσει με μια τουφεκιά στον αέρα. Από την άλλη, για να περάσεις εμπόδια στα καινούργια τα στέκια θέλει κότσια, είναι όλα δύσκολα και μας κοιτάνε με μισό μάτι. Της κάνω έτσι με τα χέρια να της δείξω πώς γίνονται σωστά τα άλματα, πώς ξεπερνάω τα εμπόδια ένα ένα με ρυθμό. Σαν ζώο πρωτόγονο μέσα στο πλήθος των πολιτισμένων, ένας τρελός λαγός στη μεγαλούπολη. Το σώμα ίσιο, πέτρα στις γάμπες, στα πνευμόνια μου αέρας θολός. Έτσι περνάω μέσα απ' την καρδιά της καταιγίδας, καταλαβαίνεις; Έτσι ανοίγει το μυαλό όταν πηδάς στο κενό, έτσι παίρνει οξυγόνο η σκέψη. Βάζει τις φωνές πως δεν θα βρω ποτέ δουλειά αν δεν μαζέψω τα μυαλά μου να στρωθώ, πως θα σκοτωθώ μια μέρα και τα σχετικά. Μη φωνάζεις, της λέω, δεν ξέρεις εσύ. Δεν μπορείς να ξέρεις. Και να μην ανησυχείς, δεν υπάρχει λόγος. Όλα θα πάνε καλά, εμένα που με βλέπεις δεν με φοβίζεται πια εμπόδιο κανένα, πουθενά. Μάθε, πάντως, ότι μ' αρέσει που ζω έτσι, μ' αρέσει που έχω εσένα και τη Λάτα, που περπατάω λίγο πάνω απ' το έδαφος. Κι

 ΤΟ ΚΕΝΟ ΑΝΑΜΕΣΑ

αν με ρώταγες θα σου 'λεγα ότι δεν θα 'θελα ν' αλλάξω το παραμικρό, θα μ' άρεσε να μέναμε όπως είμαστε για πάντα.

Η Λάτα είναι απ' την Ινδία, αλλά μεγάλωσε στο Λονδίνο. Εκεί ζούσε με τη μάνα της πριν κατέβουνε Αθήνα, όπου είχαν έρθει να μείνουνε από καιρό κάτι συγγενείς της απ' την πατρίδα. Εκεί έμαθε τα άλματα, εκεί το παρκούρ και τον τρόπο να φεύγεις πάνω απ' όσα σου φράζουν το δρόμο. Δούλεψε πολύ με το σώμα και το μυαλό της και τώρα κάνει τις πιο πολλές κινήσεις με την ευκολία που οι άνθρωποι κοιμούνται και ξυπνάνε κάθε μέρα. Τώρα τα άλματα είναι η ζωή της κι από τότε που τη γνώρισα είναι και για μένα ακριβώς το ίδιο.

Η Λάτα είναι όμορφη. Έχει δέρμα σκούρο και μαλλιά πλεγμένα σε κοτσίδα, πρόσωπο μακρύ και καθαρό. Έχουμε μιλήσει πολύ με τη Λάτα, έχουμε πει ένα σωρό πράγματα ο ένας στον άλλο, αγγλικά, ελληνικά, μαζί χέρια και πόδια. Καταλαβαίνόμαστε, δεν μας νοιάζει. Και σχέδια έχουμε κάνει πολλά. Έχουμε δώσει όρκο πως θα πάμε στο Λονδίνο κάποια στιγμή, πολύ σύντομα· αν έχουμε τα χρήματα ακόμα και πριν από τα Χριστούγεννα. Θα δούμε πώς θα γίνει τελικά, γιατί μαζεύω δύσκολα από γιαγιάδες και θειάδες.

Μ' αρέσει η Λάτα, μ' αρέσει πολύ. Τη χαζεύω όταν μου εξηγεί τι πράγματα θέλει να μου δείξει εκεί πέρα,

ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΣΤΕΡΙΟΥ

γωνιές και κτήρια που δεν τα 'χω καν φανταστεί, γι' αυτό και θέλω να πάω να τα δω από κοντά, να τ' αγγίξω. Για ύπνο και φαγητό δεν πρέπει ν' ανησυχούμε. Έχει ένα σωρό φίλους στο Λονδίνο, μια μέρα στον καθένα αν μένουμε, δεν θα χρειαστεί να ξοδέψουμε δεκάρα. Το 'χω ονειρευτεί χιλιάδες φορές αυτό το ταξίδι, έχω συνέχεια στο μυαλό μου την Αγγλία και τους δρόμους της. Σαν υπνοβάτης κατεβάζω μπίρες στις παμπ όταν στριφογυρνάω τα βράδια στον υπνόσακο, πηδάω εμπόδια μαζί της λίγο πέρα από τη Ρέτζεντ Στριτ, κάνουμε φροντ και μπακ φλιπ μαζί στο Πικαντίλι, αέρινο μάνκει λιπ στα στενά στο Σόχο, που τα είδα όλα μια μέρα από ένα σάιτ με φωτογραφίες στο Ίντερνετ.

Στην Αθήνα ξεκινάμε πρωί με τα μάρσιππα στον ώμο την ώρα που ο κόσμος πηγαίνει στη δουλειά. Ό,τι κι αν έχω χωράει μέσα στο μάρσιππο, ποιος απ' αυτούς το ξέρει; Τους κοιτάμε στα μάτια και παραξενεύονται. Κανένας δεν κοιτάει στα μάτια. Η πόλη πέφτει με δόντια φαγωμένα καταπάνω μας, κίτρινα δόντια. Γλιστράμε ανάμεσα στα κενά που αφήνουν τα κορμιά, ανάμεσα απ' τις τρύπες που έχουνε τα δόντια, κατεβαίνουμε τις κυλιόμενες στο Μετρό ανάποδα. Ο μαύρος ιμάντας τους σαν το μαγκανοπήγαδο ανακυκλώνει τη ρουτίνα του κόσμου, πάνω κάτω, όλη την ώρα, συνέχεια χωρίς σταματημό. Άλλη μια μέρα σήμερα που κάποιος απ' όσους

 ΤΟ ΚΕΝΟ ΑΝΑΜΕΣΑ

πατήσουνε τη σκάλα θα προδώσει και θα προδοθεί, που θα κλάψει, θα κλέψει ή θ' αρπάξει, που κάποιος απ' αυτούς θ' αγαπηθεί, θα γελάσει, θα δικαιωθεί. Θέλω σήμερα να γυρίσουμε παντού, της λέω, να περπατήσουμε στα πλευρά της πόλης, να μπήξουμε τις σόλες στα ρουθούνια της, τα ολ σταρ μας στ' αφτιά της, να γαργαλήσουμε το μεγάλο κουρασμένο ζώο στις πατούσες. Θέλω ν' ανέβουμε πάνω του και να το τσιγκλήσουμε για τα καλά.

Τικ-τακ

Αν κάτι χρειάζεσαι για το τικ-τακ είναι γερά παπούτσια. Με τη φόρα του ακροβάτη που ξέρει να κοντρολάρει το σώμα του φεύγεις προς τον τοίχο. Πρώτο άλμα πλάγια με το έξω μέρος τού πέλματος να σπρώχνει κι όχι πολύ ψηλά –μόνο λίγο παραπάνω από κει που φτάνει το γόνατο–, ύστερα το δεύτερο βήμα πιο σταθερό και κάτω. Το κορμί γερμένο πλάγια, το κεφάλι αντίβαρο. Φαίνεται εύκολο, μα θέλει να κάνεις καλό κουμάντο γιατί αλλιώς έσκασες σαν το καρπούζι στα πλακάκια. Για ένα δευτερόλεπτο γυρίζεις τον κόσμο. Η ορθή γωνία του πλακόστρωτου έρχεται ανάποδα κι ο τοίχος μοιάζει να γίνεται ο δικός σου δρόμος. Όταν το ρεύμα των ανθρώπων κοντεύει να σε παρασύρει, ο τοίχος είναι πάντα βοη-

θός. Πηδάς γρήγορα προσπερνώντας τα σώματα που έρχονται, γίνεσαι έστω και για μια στιγμή μόνο χορευτής.

Κατ Λιπ – Το άλμα της γάτας

Στο σούπερ μάρκετ γέμισα τα μάρσιππα όσο πιο γρήγορα μπορούσα. Η Λάτα έσπρωχνε δυο καρότσια γεμάτα πράγματα όσο οι άλλοι είχανε κάνει αλυσίδα με τα χέρια μπροστά στα ταμεία. Η καρδιά μου χτύπαγε τρελά. Αν μας έπιαναν δεν θα 'ξερα τι να πω στη μάνα μου, αλλά τώρα ήμουνά μέσα και δεν μ' έπαιρνε να κάνω πίσω. Θα της έλεγα πως θα τα μοιράζαμε στο δρόμο λίγο παρακάτω, αλλά ευχόμουνά ποτέ να μη χρειαστεί να εξηγήσω. Φορτώσαμε ό,τι μπορούσαμε πριν ο διευθυντής γυρίσει απ' το διάλειμμα και καταλάβει τι γινόταν. Όλα τέλειωσαν μέσα σε λίγα λεπτά. Βγήκαμε τρέχοντας και σπάσαμε την ομάδα σε μικρά γκρουπ. Αν και κανείς δεν μας ακολούθησε, ξεχυθήκαμε με τη Λάτα στον απέναντι τοίχο, περπατήσαμε με τις μύτες πάνω του και κρεμαστήκαμε στο περβάζι. Πετάσαμε τα πόδια μας από την άλλη πλευρά. Οι υπόλοιποι θα μας περίμεναν στο γνωστό σημείο.

Μακρύ άλμα I

Κάποιος μας κυνηγάει ξανά και πλησιάζει γρήγορα σαν πάνθηρας σ' ενέδρα. Η Λάτα δεν το σκέφτεται πολύ, παίρνει φόρα, πατάει στην κόχη της ταράτσας κι αφήνει το σώμα της να φύγει στο κενό. Ο χρόνος που θα 'ταν όλος δικός μας στην αγκαλιά της πολυκατοικίας, Σικελιανού και Γράμμου γωνιά κατά το σούρουπο, «ο χρόνος μας» γίνεται κοντή ανάσα, σπάει σε χιλιάδες μικρά κομμάτια γυαλί. Τώρα η κλεψύδρα γύρισε. Τώρα πρέπει να μετρήσω τον χρόνο. Τον χρόνο στην πλάτη μου για την πόρτα που θ' ανοίξει (και πρέπει να προφτάσω πριν ανοίξει για τα καλά και με πάρουν στο κυνήγι), τον χρόνο μπροστά μου μέχρι εκείνη να φτάσει απέναντι. Ο πίσω χρόνος βασανιστικά γρήγορος (εκείνος ο ξεδοντιασμένος παλιόγερος μας πήρε είδηση και μοιάζει να πλησιάζει με ταχύτητα φωτός απ' τη μεριά της σκάλας), ο χρόνος μπροστά (όση ώρα εκείνη πολεμάει τη βαρύτητα) αβάσταχτα αργός. Κι εγώ στη μέση κρατάω την αναπνοή μου ώσπου να φτάσει. Η Λάτα τα καταφέρνει ξανά. Τινάζεται και φτάνει ως πέρα, προσγειώνεται στις πλάκες του διπλανού κτηρίου σαν μπάλα από μαλακό καουτσούκ. Ρίχνει το βάρος στον ώμο της, κυβίστηση με τρεις στροφές και σηκώνεται.

Μου κάνει νόημα πως είναι η σειρά μου.

Μακρύ άλμα II

Η πόρτα πίσω μου ανοίγει. Οι μεντεσέδες της τρίζουν, γδέρνουν το σκουριασμένο μέταλλο, γδέρνουν τ' αφτιά μου. Να με πρόλαβε ο γέρος; Να πυροβόλησε η ματιά του την πλάτη μου πριν προλάβω ν' αφεθώ; Ρίχνομαι μπροστά με ορμή, με δύναμη, να παλέψω το κενό μπροστά, να καλύψω το χάσμα ανάμεσα στο σημείο που είμαι τώρα και σ' εκείνο που θέλω να βρεθώ. Το ύψος κάτω μου ένα θηρίο που μουγκρίζει. Στα ανοιχτά σαγόνια του τρέχει ρυάκι το σάλιο. Είναι το πιο μεγάλο άλμα μου ως τώρα, μα δεν προλαβαίνω ούτε καν να φοβηθώ. «Πρόσεχε, είναι λονγκ τζαμπ», μου είπε στα γρήγορα η Λάττα πριν πηδήξει, «να βάλεις τα δυνατά σου». Μετεωρίζομαι πάνω απ' τα μπαλκόνια, πάνω απ' τη ζωή μου στα βρόμικα στενά, μια αιώρα γίνομαι πάνω από τη Λαϊκή που τέλειωσε, πάνω απ' τις γριές που μαζεύουν τα πεταμένα φρούτα. Στη ρωγμή του χρόνου μένω παγωμένος πάνω απ' το κενό, βλέπω τους φίλους μου μαζεμένους να γελάνε, πετάω πάνω από μια υπαίθρια συναυλία στο πεζοδρόμιο, πάνω απ' το άψυχο κορμί του σκοτωμένου, ξυστά απ' το γυμνό ζευγάρι στο παράθυρο. Σκοτεινιάζει μέχρι να πλησιάσω απέναντι –ατέλειωτο άλμα–, ανάμεσα απ' τα καλώδια του τρόλεϊ που δεν λέει τόση ώρα να περάσει. Με τον σπινθήρα τους γίνεται φως ξανά.

ΤΟ ΚΕΝΟ ΑΝΑΜΕΣΑ

Πτήση χωρίς δίχτυ, ελιγμός χωρίς σκοινί πάνω απ' όσα με κρατάγανε πίσω. Σωτηρία απ' τα κοφτερά νύχια του τέρατος, φυγή στο τσιμέντο απέναντι, στην αγκαλιά της, στη βελούδινη φάτνη των χεριών της Λάτας.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΓΚΟΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Φύσει αδύνατον ο Δημητράκης

— Σ ΑΣ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥΜΕ ΑΠΟ ΤΗ ΓΑΔΑ.

— Και τι εμπορεύεστε;

— Από τη Γενική Ασφάλεια Αθηνών, κύριε! αυστηροποιήθηκε ξαφνικά η φωνή και συνέχισε: Είστε ο πατέρας του Δημητρίου Μ... του Κ.;

Ήταν οι μέρες του ασυγκράτητου ξεσηκωμού της νεολαίας και των τυφλών καταστροφών. Όποια συνετή οικογένεια είχε τα παιδιά της έξω από το σπίτι έπρεπε οπωσδήποτε να ανησυχεί, εκτός από την οικογένεια του Κ.Μ., γιατί η κόρη του μόλις στολίστηκε και μόλις βγήκε με κατεύθυνση προς Κηφισιά και ο Δημητράκης που έλειπε ήταν φύσει αδύνατον να μπλέξει.

— Κύριε Μ., ο γυιος σας συνελήφθη και παραπέμπεται για τρία κακουργήματα.

— Θα είναι, κύριέ μου, συνωνυμία. Αποκλείεται ο γυιος μου. Είναι φύσει αδύνατον...

—Κυρίέ μου, ας μην επεκταθούμε σε λεπτομέρειες, τον ξέρετε το γυιο σας. Είναι αυτός που είναι.

— Γυναίκα, το παιδί! έκανε ο πατέρας πριν χλωμιάσει και σωριαστεί.

Όταν εκείνος άνοιξε τα μάτια, έσκασε ένα αψυχολόγητο μειδιάμα μωρού προς τη γυναίκα του. Τον άκουσε να ψιθυρίζει: «Πιάσαν τον Δημητράκη, τον έχουν στην Ασφάλεια».

Ο Κ.Μ. ήταν ένας ήρεμος, καλός πατέρας και ως καλός πατέρας δεν ήξερε τίποτε για τα παιδιά του. Ως χθες βράδυ έβλεπαν μαζί οικογενειακώς καταστροφές και πυρκαγιές στα κανάλια, και όλο αυτό το μασκοφορεμένο λεφούσι των κωλόπαιδων, κάτι μπασμένα δηλαδή που μπαινόβγαιναν σαν σφήκες στη φωλιά τους, στην αυλόπορτα του Πολυτεχνείου και του Πανεπιστημίου πετώντας πέτρες και μολότοφ. Ο Κ.Μ. δεν μπορούσε να κατανοήσει τι ακριβώς είναι αυτό το άσυλο.

Δεν μπορούσε να κατανοήσει πώς μετά από δυο, τρεις σειρές τσιμεντόπλακες πεζοδρομίου αρχίζει ένα άλλο απροσδιόριστο, παντοδύναμο κράτος, σα να είναι το άσυλο μια γυάλινη περίφραξη που ανοιγοκλείνει με φωτοκύτταρα και τα μεν παιδιά τ' αφήνει να μπαινοβγαίνουν και οι αστυνομικοί σκοντάφτουν και κλείνονται απέξω. Σκεφτόταν τρόπους, ήθελε να τους εισηγηθεί στην ηγεσία της Αστυνομίας, ώστε να μπορούν οι αστυ-

νομικοί να ξεπεράσουν νομότυπα αυτό το παραφυσικό εμπόδιο του ασύλου. Μια ιδέα του ήταν να κατασκευασθούν τεράστια συρματοδίχτυα, να τα πετάνε οι αστυνομικοί στον χώρο των συγκεντρωμένων αναρχικών, όπως πετάνε οι ψαράδες τον πεζόβολο, να τους πιάνουν στο δίχτυ και να τους τραβούν έξω από το άσυλο, εκεί να... ξεψαρίζουν, να τους έχουν παγιδευμένους μέσα στα δίχτυα σαν ασταχούς και καβούρια, να τους βγάζουν τις κουκούλες, να τους φωτογραφίζουν ώστε τα Δικαστήρια να έχουν ακλόνητα στοιχεία εις βάρος των κατηγορουμένων και να μην καταφεύγουν στη φοβική και βολική απόφαση της απαλλαγής λόγω αμφιβολιών. Όμως τα τελευταία βράδια έβλεπε τον Δημητράκη κάπως αντιδραστικό. Αντιμιλούσε στον πατέρα.

— Μπαμπά, πρέπει να αλλάξει η κοινωνία.

— Για σένα τα σκέφτομαι, αγόρι μου, να μπορείς να περνάς από τους δρόμους χωρίς σπασμένα τούβλα και να μη σου πέσει και καμιά βιτρίνα στο κεφάλι.

Μα σήμερα άκουσε ότι ο γιος του διώκεται για τρία κακουργήματα! Δεν μπορούσε να το φαντασθεί. Στρεφόταν στη σαστισμένη γυναίκα του, της έσφιγγε το μπράτσο και της ψιθύριζε με έκπληξη «πω... πω... γυναίκα! Το περίμενες ποτέ; Ο Δημητράκης μας διώκεται για τρία κακουργήματα!» Ήταν απροσδιόριστη η συναισθηματική του κατάσταση. Αν κάποιος δεν άκουγε

τη λέξη «κακουργήματα» θα φανταζόταν ότι αυτός ο πατέρας καμαρώνει για τρία αθλητικά μετάλλια του γιου του, τρία μεταπτυχιακά κ.τ.λ.! Χώθηκαν με τη γυναίκα του στο αλαφιασμένο πλήθος των γονέων, των συγγενών, των συνηγόρων που συνωστιζόνταν στα σκαλιά του Αστυνομικού Μεγάρου. Έμπαιναν κι αυτοί στις συζητήσεις της οργής, του πανικού, συμμετείχαν στην έξαψη των άλλων γονέων για τα παιδιά τους που έχουν συλληφθεί χωρίς στοιχεία, καθώς τυχαία περνούσαν κοντά στα επεισόδια.

— Γιατί κρατείται το παιδί σας; του είπε αυστηρά κάποιος γονέας σαν να τον ανακρίνει.

— Δεν ξέρω. Για τρία κακουργήματα μου είπαν.

— Καημένη, κι ένα του φτάνει!

— Για τρία, για τρία, είναι βέβαιο.

— Μα τι έκανε, αδερφέ μου, ο δικός σου; Αναποδογύρισε όλη την Αθήνα;

Τι θα μπορούσε άραγε να κάνει ο Δημητράκης, που να είναι τόσο βαρύ ώστε να διώκεται σε βαθμό κακουργήματος; Τουλάχιστον ως χθες το βράδυ που έβλεπαν μαζί καταστροφές στα κανάλια αυτό που μπορούσε να κάνει ήταν να σκοτώνει έντομα. Το έκανε όμως με τέτοια δεξιοτεχνία, ώστε όσες μύγες είχαν απομείνει στο σπίτι είχαν γίνει ευφυέστερες και σχεδόν ακίνδυνες από τον τρόπο που τους προκαλούσε ο Δημητράκης. Ήξερε

να χειρίζεται αποτελεσματικά τη μυγοσκοτώστρα. Καμιά μύγα δεν του γλύτωνε κι αυτό είχε την εξήγησή του. Τα χέρια του παιδιού ήταν στρεβλά σαν κλαδιά και για να κινηθούν, τουλάχιστον το δεξί –όσο μπορούσε να κινηθεί–, έπρεπε να περάσει πίσω από τον σβέρκο λόγω της σπαστικότητας. Οι μύγες είχαν στο DNA της φυσικής τους άμυνας τη γενετική πληροφορία ότι κανένα ανθρώπινο χέρι που θέλει να τις χτυπήσει δεν περνάει πρώτα από τον σβέρκο! Έτσι τις αιφνιδίαζε στον χώρο και στον χρόνο. Τις έκανε λειώμα και δεν ήξεραν από πού τους ήρθε. Όσο ατροφικά ήταν τα πόδια του, που σχεδόν πάλλονταν στο υποπόδιο του αμαξιδίου, τόσο τα μπράτσα του παιδιού είχαν θεριέψει από τη συνεχή άσκηση της κατρακύλας του αμαξιδίου. Δεν φανταζόταν ο πατέρας πως το παιδί τους, που κάθε βράδυ κάποιος από τους γονείς έπρεπε να κοιμάται στο κρεβάτι του για να το γυρίζει τακτικά από το άλλο πλευρό, μπορούσε να βελτιωθεί σωματικά εντός μιας ημέρας και να εξελιχθεί... εις βαθμόν κακουργήματος. Κάποιοι από τους συμμαθητές του σίγουρα τον πήραν στον λαιμό τους, κάποιους τον εξώθησαν σε ακατανόητες ένκομες ενέργειες. Ως πιθανότερη ηθική αυτουργό υποπτευόταν την Κλειώ, που του τηλεφωνούσε τώρα τελευταία πέντε, έξι φορές την ημέρα. Αυτή ήταν που μάλλον φανταζόταν με το φουσκωμένο μυαλό της ότι μπορεί μέσα απ' αυτές τις ταρα-

χές να εξελιχθεί σε Δαμανάκη και σε σαράντα χρόνια θα βλέπει η τότε νεολαία στις οθόνες μια ώριμη Κλειώ με ρυτίδες γύρω από το στόμα και μόνιμη συγκίνηση στα μάτια και θα πληροφορούνται τα τότε παιδιά ότι στα ηρωικά Δεκεμβριανά του έτους 2008 η Κλειώ έκανε αυτά, αυτά κι αυτά... και συνεπώς είναι ηρωίδα. Κι αν της βγει της Κλειώς θα ζήσει τη ζωή της με δόξες και τιμές χωρίς επαγγελματικές αγωνίες.

Όλες αυτές τις κρίσιμες ημέρες συνεδρίαζαν στα σχολεία τα στρατηγεία των μαθητών και των φοιτητών. Πρώτος το πέταξε ο Χρήστος: «Να χρησιμοποιήσουμε τον Δαρείο, βρε παιδιά!». Τον Δημητράκη τον έλεγαν στο σχολείο Δαρείο, γιατί κάποιος τον ταύτισε με μια εικόνα της Ιστορίας όπου ο Αλέξανδρος επιτίθεται στον Δαρείο και εκείνος με γουρλωμένα μάτια –σαν του Δημητράκη– κάθεται στο άρμα του, όπως ο Δημητράκης κάθεται στο καροτσάκι του. Τον φώναζαν στη σύσκεψη και του έδωσαν ρόλο και κύρος. Αυτός θα μετέφερε τις μολότοφ με το καροτσάκι του και θα τις σκέπαζε με την κουβέρτα που είχε για τα πόδια του. Θα διέσχιζε τις γραμμές του εχθρού χωρίς υποψία και έλεγχο. Θα τους άναβαν όλους τους μπάτσους σαν πασχαλιάτικες λαμπάδες. «Ο κόσμος επιτέλους πρέπει ν' αλλάξει», φώ-

ναζε η Κλειώ, «και εσύ γιατί να είσαι με τέτοιο καρο-
τσάκι χειροκίνητο. Θα πρέπει το ΙΚΑ να σας δικαιολο-
γήσει ένα σύγχρονο ηλεκτροκίνητο με μπαταρίες, να
μην τρως τα χέρια σου... σπρώξε και σπρώξε»).

Κυρίως τις Πέμπτες γίνονταν οι σοβαρές μάχες μετά
τα Πανεκπαιδευτικά Συλλαλητήρια. Στη μάχη της τρί-
της Πέμπτης έλαβε μέρος και ο Δημητράκης. Δεν ήταν
όμως ένας Δαρείος έντρομος μπροστά στον Μ. Αλέξαν-
δρο, αλλά επιτίθετο κατά μέτωπο. Τρόπος του λέγειν, ο
λόχος του θου Λυκείου ήταν ακαταμάχητος, είχε πεζικό
και άρμα μάχης! Επικεφαλής το άρμα του Δαρείου.
Πλησίαζε ριψοκίνδυνα τις δυνάμεις των ΜΑΤ, αλλά όμως
με τέτοια δεξιότητα και ταχύτητα τους ξέφευγε, αφού
πρώτα κατόρθωνε και τους κοπανούσε πότε στις μπό-
τες, πότε στις ασπίδες με ένα δοκάρι που κρατούσε στο
δεξί χέρι, μια δεξιότητα που θύμιζε σλάλομ σκιέρ που
περιστρέφεται δίπλα από τα σημαιάκια, τα χτυπάει και
απομακρύνεται ακάθεκτος. Τους αιφνιδίαζε τους μπά-
τσους με τον ίδιο τρόπο που αιφνιδίαζε τις μύγες.

Ο Δαρείος χωρίστηκε από την ομάδα, έγινε αυτόνο-
μος, κατέβαινε την Πανεπιστημίου και τσάκιζε βιτρίνες.
Τις χτυπούσε με τόση παράδοξη επιδεξιότητα και τις
τσάκιζε σαν κρυστάλλινα ποτήρια που τσουγκρίζονται
σ' ένα έξαλλο γλέντι. Τον μπλόκαραν τελικά στην είσοδο
του Μετρό στην Πανεπιστημίου. Προσπάθησε παρά-

τολμα να κατεβεί από τις σκάλες και το αμαξίδιο ανα-
τράπηκε και τον έχυσε έξω. Ήταν εκεί ο Δαρείος με τα
λιγνά στρεβλωμένα χεροπόδαρά του σαν ένα φυτό με
τις ριζούλες του που χύθηκε έξω από την τσακισμένη
γλάστρα του. Το καρότσι συνέχισε να κατεβαίνει χοροπη-
δηχτά τις σκάλες και όποιος είδε την ταινία της εξέγερ-
σης του «Θωρηκτού Ποτέμκιν» θα έκανε αμέσως τον
συνειρμό. Αν και ήταν το παιδί χύμα κάτω στα σκαλο-
πάτια, εντούτοις δυσκολεύτηκαν να τον συλλάβουν, προ-
βληματίζονταν τα MAT πώς κι από πού να τον κρατή-
σουν. Τελικά τον μετέφεραν και τον πέταξαν στην κλούβα.

Κάποια φωνή από τα μεγάφωνα της Γενικής Ασφα-
λειας φώναζε αν υπάρχουν εκεί συγγενείς του Δημητρίου
Μ. του Κ... Πλησίασε στην είσοδο ο πατέρας, άφησε την
ταυτότητά του. Τον έστειλαν στον 6ο όροφο, στο γραφείο
607, που ήταν Γραφείο κάποιου Αστυνομικού Διευθυντή.

— Ποιος είσαι; τον αποπήρε ο αξιωματικός με τα
πολιτικά.

— Ο πατέρας του Δημητρίου Μ...

— Να το χαίρεσαι το βλαστάρι σου.

— Γιατί κατηγορείται, κύριε Διοικητά. Επιτέλους
θέλω να ξέρω.

— Δεν κατηγορείται για τίποτε. Και στο δικαστήριο
να τον πάμε ποιος θα μας πιστέψει ότι έκανε όλα αυτά
τα κατορθώματα. Εμείς θα γίνουμε ρεζίλι.

— Μα, κύριε Διοικητά, αν έκανε κακουργήματα να πληρώσει. Να αναλάβει τις ευθύνες του. Είναι ολόκληρος άντρας.

— Βρε, άι στο διάολο από δω πέρα που είναι ολόκληρος άντρας, πήγαινε στο 623 να τον μαζέψεις και πες μας κι ένα ευχαριστώ.

Αυτή την προσβολή ποτέ δεν θα την ξεχάσει. Με λυμένα πόδια πήγε στο 623 του ίδιου ορόφου. Του άνοιξε ο φρουρός. Ο Δημητράκης ήταν στοιβαγμένος μαζί με πολλά άλλα τρομαγμένα παιδιά, δεν τον εντόπιζε στον σωρό. Του φώναξε εκείνος: «Μπαμπά! Τους γάμησα σήμερα τους μπάτσους. Διώκομαι για τρία κακουργήματα!» Ο πατέρας δεν προχώρησε προς το εσωτερικό της αίθουσας. Έβλεπε το κεφάλι του παιδιού του, ένα κεφάλι σαν όλων των παιδιών που κάθονταν στο δάπεδο. Ο φρουρός τον σκούνησε να συντομεύει. Δεν τον υπάκουσε. Ήταν σαν υπνωτισμένος και κοίταζε αρκετή ώρα το κεφάλι του παιδιού, ένα κεφάλι ισοϋψές με όλων των άλλων παιδιών. Φώναξε τελικά:

— Δημητράκη, έλα, φεύγουμε.

— Δεν γίνεται, μπαμπά, διώκομαι για τρία κακουργήματα.

— Σήκω, παιδί μου, δεν διώκεσαι.

Άκουσε το γοερό κλάμα του παιδιού, «Γιατί μπαμπά;»

Περίμενε ο πατέρας αρκετά, μήπως επιτέλους το παιδί σηκωθεί, περπατήσει ως τη δική του θέση, εκεί θα το χτυπούσε στην πλάτη, θα του έδινε κουράγιο. Συνειδητοποίησε όμως ότι αυτό ήταν αδύνατο, φύσει αδύνατον να σηκωθεί το παιδί από το δάπεδο με τις δικές του δυνάμεις. Διαλέγοντας τόπο με τα πόδια του ανάμεσα στα τεντωμένα πόδια των άλλων παιδιών πλησίασε, έκανε κάτι που έκανε καθημερινά ολόκληρα χρόνια, γονάτισε σαν την γκαμήλα και βοήθησε με τις κατάλληλες στερεότυπες κινήσεις το παιδί να τον ιππεύσει. Τον σήκωσε στη ράχη. Του φάνηκε απόψε αφύσικα βαρύς, ασήκωτος. Του βγήκε από πολύ βαθιά ένα «αχ!» Αγκομάχησε. «Αχ! βάρυνες παλληκάρι μου, έγινες ολόκληρος άντρας πια...»)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

Συννοδός εδάφους

ΤΟ Χ95 ΦΡΕΝΑΡΙΣΕ ΑΠΟΤΟΜΑ ΚΙ ΕΚΕΙΝΗ ΑΡΠΑΧΤΗ-
κε απ' τη χειρολαβή. Δρασκέλισε το απότομο σκα-
λοπάτι και κοντοστάθηκε στην είσοδο των αναχωρήσεων.
Εκείνος, ένα μέτρο παραπίσω της· «Άντε, προχώρα»,
ήθελε να γυρίσει να του πει, αλλά μετάνιωσε. Σχημάτι-
σε το νούμερο του τηλεφώνου και του είπε, «Μπαίνω
μέσα, έλα». Τα ελληνικά του ήταν σε κακό χάλι. Άλλες
φορές χρησιμοποιούσε στοιχειώδη αγγλικά. Είδε στον
πίνακα ανακοινώσεων την πτήση, εντόπισε το γκισέ.
Του ξανατηλεφώνησε. Εκείνος απάντησε τραυλίζοντας,
κουβαλούσε ένα κακοδεμένο σακβουαγιάζ στην πλάτη.
Μια φιγούρα διερχόμενη, ούτε που έβλεπε το πρόσωπό
του. Το μόνο που ήθελε ήταν να περάσει. Βάδισε παράλ-
ληλα μαζί του μέχρι το check-in και τον άφησε να προ-
χωρήσει. Όσες φορές κι αν βίωσε αυτή τη στιγμή ένιωθε
πάντα την ίδια αγωνία. Περίμενε κι εκείνος στην ουρά,

άφησε το σακίδιο κάτω, ύστερα τον είδε να βγάζει το e-ticket και να το δίνει μαζί με το διαβατήριο. Είχε ξεχάσει με τι υπηκοότητα ταξίδευε. Μπορεί και βουλγαρική, τελευταία είχαν περάσει αρκετοί με βουλγαρικά διαβατήρια. Η υπάλληλος κράτησε ένα ολόκληρο λεπτό (το γαμημένο) το διαβατήριο και μετά του είπε κάτι, με αυστηρό τρόπο. Από τα χείλη της μάντεψε: «Σήκω φύγε, μη φωνάξω την Αστυνομία». Εκείνος υποχώρησε, έκανε δυο τρία βήματα κι έτρεξε γλιστρώντας στο δάπεδο. Άναψε κι αυτή ένα τσιγάρο – στην επιτρεπόμενη ζώνη. Σχημάτισε το νούμερο του Ντ. «Δεν πέρασε», του είπε. «Γαμώτο, κρίμα το ξενύχτι, πάνε και τα τριακόσια ευρώ». Στον γυρισμό, μπήκε σ' ένα ταξί παρ' όλο που το σιχαινόταν, και αυτό και τους οδηγούς. Όταν ο ταξιτζής την περιεργάστηκε σαν ταρίφα, του είπε: «Πάμε κατευθείαν Δάφνη». Άτυχος κι αυτός, θα μπορούσε να του πέσει κάτι καλύτερο, άσε που στον δρόμο του ζήτησε θυωμένη να χαμηλώσει το ραδιόφωνο.

Βρέθηκε μ' ένα πηδηχτό βήμα έξω απ' το λεωφορείο, ενώ οι άλλοι δύο την παρακολουθούσαν με αγωνία μην και τους ξεφύγει. Φορούσαν κάτι γελοία καπέλα και έδειχναν να μη γνωρίζουν ούτε λέξη από τις γλώσσες επικοινωνίας. Σε αυτή την περίπτωση είχε σε αποθη-

ΣΥΝΟΛΟΣ ΕΛΑΦΟΥΣ

κευμένα μηνύματα τις οδηγίες. «Ακολουθήστε», «Στάσου», «Περίμενε», που, ανάλογα με την εθνικότητα, τα έστελνε ο Ντ. Τους παρέσυρε στο γκισέ, είχε μια σχετική ουρά, και τους έστειλε το πρώτο μήνυμα να προχωρήσουν παρέα. Όταν ήρθε η σειρά τους, η υπάλληλος πήρε τα διαβατήρια και τα έλεγξε, ενώ ταυτόχρονα μιλούσε με τη διπλανή της· έβγαλε την κάρτα επιβίβασης. Όλα καλά μέχρις εδώ. Ο ένας (τι βλάκας!) πήγε να τη χαιρετήσει κι εκείνη έστριψε δίνοντας πια την επόμενη οδηγία, να προχωρήσουν. Μόλις που τους έβλεπε λοξά καθώς έμπαιναν στην περιοχή «Α». Ο αστυνομικός στον έλεγχο έριξε μια αδιάφορη ματιά στις κάρτες επιβίβασης. Παραμέσσε, στον έλεγχο διαβατηρίων, κάτι παρόμοιο θα συνέβη, έτσι υπέθεσε, γιατί δεν έφτανε η ματιά της μέχρις εκεί. Προφανώς είχε γίνει καλύτερη δουλειά στα διαβατήρια ή είχαν αγοραστεί από κάποιους που ζούσαν χρόνια στην Ελλάδα. Πέρασαν. Πολλές φορές τους έπιαναν στον έλεγχο επιβίβασης, ένα βήμα πριν από το σκάφος. Τις προάλλες κάποιος που ταξίδευε με ισπανικό διαβατήριο βρέθηκε αντιμέτωπος με ισπανόφωνη συνοδό. Κι εκείνη πήγε ν' αξιοποιήσει τη γλώσσα της με τον κρυμμένο ανατολίτη. Χτύπησε το κινητό της. Είχαν μπει στο σκάφος. Ανάσα. Έγραψε ένα μήνυμα για τον Ντ. «Ok». Βγήκε στις αφίξεις, στην υπαίθρια καντίνα, και ζήτησε έναν καπουτσίνο. Βολεύτηκε

στην εξέδρα με τα τραπεζάκια και παρατηρούσε την άφιξη των λεωφορείων που κατέβαζαν τους πιο ταπεινούς τουρίστες. Διέκρινε κάποιους που θα ταξίδευαν παρομοίως. Ο Ντ. σε ανύποπτο χρόνο της είχε πει ότι κάθε μέρα προωθούνται (όχι φυσικά από τον ίδιο μόνο) μέχρι τριακόσια άτομα, αλλά ούτε το ένα τρίτο δεν κατορθώνει να περάσει. Σηκώθηκε να φύγει. Το Μετρό, μήνες τώρα, δεν έφτανε μέχρι εδώ, δημόσια έργα και μπλεγμένοι δήμαρχοι. Πάντως, δεν θα έμπαινε σε ταξί. Είχαν την αίσθηση της απλυσιάς, βρωμούσαν τσιγαρίλα. Μπήκε στο λεωφορείο και έβγαλε αμέσως το ipod. Στη στάση ΙΚΕΑ ανέβηκε μια κυρία με τεράστια τσάντα και τη στρίμωξε. Είδε για λίγο τα πράσινα χωράφια που ξέφευγαν σαν παραφωνία, στο βάθος την Παλλήνη, μια τιμεντένια ασπρίλα. Για φαντάσου. Εδώ τους έφερνε ο πατέρας της για ν' αγοράσουν χυλοπίτες και ζυματό ψωμί, στις αρχές του ενενήντα, και συνέχιζαν για καμιά κυριακάτικη βόλτα στη Βραυρώνα. Ο λυκειάρχης συνδύαζε την κυριακάτικη εξόρμηση με αρχαιολογικές ξεναγήσεις στα «βήματα του Πausανία», όπως τις είχε ονομάσει. Όταν εκείνη πέρασε στη Γυμναστική Ακαδημία, απογοητεύτηκε. Μια ζωή θα την έβγαζε στο προαύλιο η μονάκριβη, γυμνάζοντας νωθρά Ελληνόπουλα.

Αν ποτέ διοριζόταν.

Απλώθηκε στο ντιβάνι παίρνοντας τον φορητό υπολογιστή αγκαλιά. Μπήκε στην ιστοσελίδα του υπουργείου Παιδείας και είδε τη δημοσιευμένη λίστα του ΑΣΕΠ. Εκατόν ογδόντα άτομα για μόνο μία θέση της ειδικότητάς της.

Αναψε τσιγάρο. Τριακόσια ευρώ για μια συναρπαστική βόλτα μέχρι το αεροδρόμιο, χίλια διακόσια ευρώ το μηνιάτικο για ένα βαρετό καθηγητίλκι σε απομακρυσμένα γυμνάσια. Λάθος σπουδές – ή μήπως επιλογές; Βαριόταν στην ιδέα ότι θα δούλευε σ' ένα σχολείο με διευθυντή κάποιον, πιθανώς, σαν τον πατέρα της. Στο μεταξύ, έπρεπε να περάσει απ' το καφενείο στο Μεταξουργείο για να πάρει την ανταμοιβή της. Θα καθόταν στην καρέκλα της, ο μεσήλικος υπάλληλος θα της έφερνε ένα ποτήρι νερό, ίσως και έναν γλυκό καφέ, και από δίπλα τα λεφτά, σαν ρέστα. Τόσο ανοιχτά, τόσο απλά. Προτιμούσε το πίσω τραπεζάκι, αντίκρυ στον ακάλυπτο χώρο μιας παλιάς βιοτεχνίας που είχε μετατραπεί σε μπαρ. Ο Ντ. σπάνια πατούσε στο μαγαζί, καθώς μεγάλωσαν οι δουλειές του. Μιλούσαν αρκετά τον πρώτο καιρό, αλλά καθώς παντρεύτηκε άλλαξε. Κουρεύτηκε, έκανε κοιλιά και συνόδευε τη γυναίκα του στο σουπερ-μάρκετ. Μια φορά τους πέτυχε στην Κωνσταντινουπόλεως, την τελευταία εβδομάδα που δούλευε στο Αντίπολις-bar. Η γυναίκα του Ντ. φορούσε μαντίλα και, όπως

πρόλαβε να τη δει, πρέπει να ήταν πολύ μικρότερή του. Ήξερε, άραγε, ότι ο σύζυγός της διακινούσε καθημερινά ίσαμε δυο ντουζίνες συμπατριώτες του και όχι μόνο; Ίσως να μην της φαινόταν παράνομο, αφού εκείνοι πλήρωναν, κάτι που σήμαινε ότι το λαχταρούσαν. Σιγά την παρανομία, συμφώνησε και η Κατερίνα μπαίνοντας στη σκέψη της άλλης. Ολόκληρη η ιστορία του κόσμου στηρίζεται πάνω σε μετακινήσεις, μετοικήσεις και τις περισσότερες φορές χωρίς να δίνεται λογαριασμός ποιος πάει πού.

Άκουσε την τραχιά φωνή του Ντ. που, ομολογουμένως, την αναστάτωνα. Οι οδηγίες του ήταν για δύο εισιτήρια μέχρι τη Ρώμη. Αυτή τη φορά θα συνόδευε τον «πελάτη» στην πτήση – και φυσικά με διπλή αμοιβή.

Έκλεισε τα εισιτήρια από το Ίντερνετ με την κάρτα της. Ο Ντ. ακουγόταν αγχωμένος. Απέφευγε να μιλάει πολύ μαζί της, αλλά κάθε φορά τα ίδια λόγια ακούγονταν όλο και πιο εκδηλωτικά. Δεν υπήρχε περίπτωση ούτε στ' όνειρό του αυτός κι εκείνη. Άσε που ήταν και ζήτημα ιδεολογίας: απ' τη μια να σκεπάζει τη μουσουλμάνια κι απ' την άλλη να ξεντύνει τη χριστιανή. Δεν προλάβαινε να ξεκουραστεί, είχε πέσει πολλή δουλειά τελευταία. Την περασμένη εβδομάδα, ο Ντ. έσπρωξε δε-

ΣΥΝΟΛΟΣ ΕΔΑΦΟΥΣ

καπέντε άτομα ομαδικά, ντύνοντάς τους με ομοιόμορφες αθλητικές φόρμες, σωστή ποδοσφαιρική ομάδα. Και πέρασαν –απίστευτο– όλοι μαζί ως τυνησιακό τιμ. Ποιος, άλλωστε, παρακολουθεί βορειοαφρικάνικο ποδόσφαιρο για ν' αναγνωρίζει ομάδες και παίκτες;

Τηλεφώνησε στις φίλες της, τις χρειαζόταν για λόγια και παρέα. Εκείνη γλεντούσε την «επιτυχία», εκείνες παρακολουθούσαν τους κοσμικούς στα trendy εστιατόρια που τις έστελναν τα free press. Βέβαια, κάθε εβδομάδα δεν ήταν δυνατόν ν' ανακαλύπτουν ένα «αξέχαστο» μαγαζί, αλλά σκασίλα τους. Στο τηλέφωνο, ο πατέρας: «Σιγά μη διοριστείς ούτε σε δέκα χρόνια». Συνέχισε: «Να τηλεφωνήσουμε στον Καρατζολέα... Τόσα χρόνια τι έκανε για μας; Τι τον ψηφίζουμε;» Τον ηρέμησε ότι όλα θα πάνε καλά και τους φαντάστηκε στο εξοχικό τους, στη Χιλιαδού, αραγμένους στην αυλή, έντρομους μην πιάσει φωτιά το δασάκι – ο καινούργιος πανικός της μάνας της, που κοιμόταν με το λάστιχο του νερού τυλιγμένο, δίπλα στο κρεβάτι, σαν ανορεκτικό βόα.

Ο ταξιδιώτης ήταν κοντά στην ηλικία της, πάνω κάτω στα είκοσι οκτώ. Την περίμενε στο Σύνταγμα, δίπλα στα λεωφορεία του αεροδρομίου. Αυτή τη φορά θα μιλούσαν, μιας και θα ταξίδευαν σαν ζευγάρι. Ήταν αρκε-

τά καλοντυμένος, ψηλός, κάτι σε Λατίνο έφερνε, παρά μαρτυρούσε τη μεσανατολική καταγωγή του. Έπιασε τον εαυτό της να τον παρατηρεί· συνήθως δεν τους κοίταζε καν στο πρόσωπο. Ήταν μέρος της δουλειάς, της αποστολής της. Αναγνωρίστηκαν με παράλληλη τηλεφωνική κλήση. Εκείνος έσερνε μια Delsey με ροδάκια – ασήκωτη φαινόταν· και αυθεντική. Τον χαιρέτησε, «Όλα καλά;»

Μιλούσε σπαστά ελληνικά.

Αγωνιούσε. Κρατούσε το εισιτήριό του στα χέρια της. Ταυτόχρονα κρατούσε και την τύχη του, που δεν ήταν τίποτ' άλλο παρά η έξοδός του από τη χώρα της. Αφιλόξενη χώρα θα τη χαρακτήριζε και ακριβώς αυτό της εξασφάλιζε μια δουλειά. Ρίγησε κάπως: λογικά, ανήκε σε μιαν αλυσίδα διακίνησης λαθρομεταναστών.

Όταν έπιαναν κάποιους, κάποια στιγμή, οι λιγότερο υπεύθυνοι όπως αυτή την πλήρωναν, ούτε καν ο μπάτσος που τους προμήθευε τις σφραγίδες. Φανταζόταν τον πατέρα της να βλέπει την κόρη του με χειροπέδες. Πώς να τον πείσει ότι ήταν μια τυχαία γνωριμία, ένα βόλεμα. Μήπως, ωστόσο, κάτι την έτρωγε πιο βαθιά μέσα της για να χώνεται σε ξένες, κυριολεκτικά, υποθέσεις;

Ξημέρωνε. Άδειοι οι δρόμοι. Δεν μιλούσε με τον διπλανό της. Με ποιο όνομα, άλλωστε, να του απευθυνόταν; Άσε που έπρεπε να μάθει να το λέει απέξω. Στο

ΣΥΝΟΛΟΣ ΕΛΑΦΟΥΣ

διαβατήριο φαινόταν ως Αιγύπτιος που ζει χρόνια στην Ελλάδα. Μάλλον Κούρδος ή Ιρακινός της έκανε. Τι σημασία είχε; Πάντως ήταν νόστιμος. Απέστρεψε το βλέμμα της. Τον έφερνε σε αμηχανία. Κατέβηκαν στην είσοδο αναχωρήσεων και προχώρησαν στο check-in. Εκείνη, χωρίς μια στάλα αμηχανία, άρπαξε τα δυο διαβατήρια και είπε στην κοπέλα «Είμαστε μαζί!», κι ύστερα έγειρε κάπως ράθυμα πάνω του. Εκείνος την αγκάλιασε απ' τη μέση· θα τη θυμόταν μέρες μετά αυτή τη χειρονομία: είχε τόση θερμότητα που ένιωσε ένα ρίγος να τη διαπερνά· τόσο που αγνόησε τον έλεγχο της κοπέλας στο γκισέ, που ήδη ζύγιζε τη βαλίτσα. Η τρυφερότητα της σκηνης δεν πέρασε απαρατήρητη και από την υπάλληλο, που θεώρησε δεδομένο να τους περάσει με συνοπτικές διαδικασίες.

Την άλλη μέρα γύρισε απ' τη Ρώμη κουρασμένη και σκεπτική. Ο ταξιδιώτης βρήκε εισιτήριο για Σουηδία και κατάφερε να περάσει και από τον ιταλικό έλεγχο χάρις στην παρουσία της δίπλα του, που τον αποχαιρέτούσε. Της έδωσε ένα ζεστό φιλί και τον είδε να φεύγει.

Ξενύχτησε ως τις έξι το πρωί στο Φιουμιτσίνιο· στην επιστροφή, κοιμήθηκε μέχρι το μεσημέρι. Το απόγευμα θα περνούσε από το καφενείο για την αμοιβή, υπερδιπλάσια.

Ο Ντ. την είχε γνωρίσει στο καφέ όταν δούλευε. Μό-

λις άνοιγε, ερχόταν κι έπινε έναν καπουτσίνο, της μιλούσε, την έκοβε από πάνω μέχρι κάτω. Όσπου μια μέρα, σαν αστείο, τη ρώτησε αν ήθελε να κερδίσει εύκολα χρήματα. Δεν της έδωσε άλλα στοιχεία, άφησε τον χρόνο να κυλήσει. Τότε της αποκάλυψε ότι ετοιμάζε ένα καφενείο, γι' αυτό ερχόταν, επέβλεπε την κατασκευή του. Ναργιλέδες, φαλάφελ και τέτοια. Η περιοχή κατά μήκος της Κεραμεικού ήταν γεμάτη. Έβαλε μέσα και Ίντερνετ και μάζευε τους δικούς του. Η ιδέα ότι θα έκανε κάτι παράνομο τη γοήτευε όσο και το ποσόν που θα εισέπραττε κάθε φορά.

Εν τούτοις, εδώ και ώρα, ύστερα από το βαρύ κεφάλι που έκανε, αντιλαμβάνόταν ότι το μυαλό της τριγύριζε ακόμα σ' εκείνον. Πώς έφτασε στη Σουηδία; Πού θα παραδιδόταν; Θα έκαναν δεκτή την αίτηση πολιτικού ασύλου; Μόλις θα έφτανε εκείνος, θα πετούσε το διαβατήριό και θα ήταν ένας ικέτης, ένας πρόσφυγας. Επομένως, ταξίδευε μ' έναν άνθρωπο που γνώριζε μόνο μιαν ενδιαμέση, προσωρινή ταυτότητα. Η ιδέα να σχηματίσει τον αριθμό του ήταν ανώφελη. Αλίμονο, εκείνος φτάνοντας θα εξαφάνιζε κάθε ίχνος της χώρας απ' την οποία είχε έρθει. Και δεν είχε άδικο. Το τηλέφωνό του όχι μόνο δεν χτύπησε, αλλά απαντούσε σε αλλόγλωσσες φωνές. «Κι εκείνο το φιλί στο αεροδρόμιο δεν ήταν άσχημο», σκεφτόταν καθώς ετοιμαζόταν να πάει στο καφενείο. Τον

ΣΥΝΟΛΟΣ ΕΛΑΦΟΥΣ

θυμόταν να δακρύζει μόλις είχε σηκωθεί το σκάφος. Να εξανθρωπίζεται με δάκρυα που δεν είχαν ταυτότητα. Για μια στιγμή νοστάλγησε τα ψέματα, τα πλαστά διαβατήρια, τα ρίσκα και μίσησε βαθιά εκείνο τον κατάλογο των υποψηφίων για μια δημόσια θέση. Εκείνοι είχαν λιγότερες πιθανότητες να πετάξουν σε μια νέα ζωή κι ας είχαν ταυτότητα και διαβατήρια.

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΚΑΡΗΣ
✠
Το τόξο της Πομπηίας

ΤΑ ΡΟΥΧΑ ΗΤΑΝ ΑΠΛΩΜΕΝΑ ΣΤΟΝ ΑΥΛΟΓΥΡΟ, ΑΛΛΑ πάνω σε καρέκλες και άλλα στα σκαλοπάτια της εκκλησίας. Τα περισσότερα ήταν αντρικά: μακό, τζιν και πουκάμισα. Εξίσου πλούσια ήταν η προσφορά και στα παιδικά. Τα γυναικεία υστερούσαν και σε ποσότητα και σε ποικιλία.

Οι ενδιαφερόμενοι ήταν μετανάστες από διάφορες τριτοκοσμικές χώρες, όλοι τους μελαχρινοί, κατὰ πλειοψηφία με μουστάκι, ενώ οι περισσότερες γυναίκες φορούσαν μαντίλα. Ένας γεράκος, που έσερνε το δεξί πόδι του και στηριζόταν σε μια μαγκούρα, έψαχνε να βρει ένα πουκάμισο στα μέτρα του. Τελικά, διάλεξε ένα παρδαλό, απ' αυτά που φοράνε οι Αμερικάνοι σαν υπογραφή.

Ο πατέρας Ιωάννης Περδίκης είχε καθίσει ψηλά, μπροστά στην είσοδο του ναού, για να εποπτεύει τον χώρο και να είναι σίγουρος ότι η διανομή του ρουχισμού γινό-

ταν με τάξη και χωρίς διαπληκτισμούς. Τα ρούχα τα μάζευε η Σωτηρία, η γεροντοκόρη αδελφή του. Όταν ο παπα-Γιάννης έφευγε για την ενορία, η Σωτηρία συγύριζε το σπίτι, έβαζε το φαγητό και μετά έπαιρνε σβάρνα τις ενορίες της Αθήνας για να μαζέψει ρούχα, παπούτσια και ό,τι άλλο έβρισκε «για τους άπορους». Οι συνάδελφοι του αδελφού της έδιναν πρόθυμα ό,τι είχαν συγκεντρώσει από τους ενορίτες τους, άλλοι επειδή βαριόντουσαν να τα μοιράσουν οι ίδιοι, άλλοι επειδή ήξεραν ότι με τον πατέρα Ιωάννη θα έπιαναν περισσότερο τόπο, γιατί η ενορία του βρισκόταν στην καρδιά της εισαγόμενης πενίας. Η Σωτηρία επιθεωρούσε τη συγκομιδή, έκανε το ξεσκαρτάρισμα και μετά επιστράτευε τον Αλέκο να τα μεταφέρει με το αγροτικό του στην ενορία του αδελφού της.

Από εκεί που επόπτευε τον χώρο, ο πατέρας Ιωάννης τους είδε να έρχονται. Τρεις άντρες και μια γυναίκα – η «Επιτροπή Αγώνα». Μόλις μπήκαν στον αυλόγυρο δημιουργήθηκε μια αντίστροφη κίνηση. Οι μετανάστες άρχισαν να φεύγουν, προσεκτικά και αθόρυβα. Οι περισσότεροι άφηναν τα ρούχα που είχαν ξεχωρίσει να γλιστρήσουν χάμω, πίσω από την πλάτη τους. Άλλοι τα κρατούσαν σφιχτά πάνω στον αφαλό τους, κυρίως οι γυναίκες με παιδιά.

Η Επιτροπή δεν τους έδωσε καμιά σημασία. Είχε

ΤΟ ΤΟΞΟ ΤΗΣ ΠΟΜΠΗΙΑΣ

στραμμένο το τετραπλό βλέμμα της στον πατέρα Ιωάννη. Οι δυο άντρες ήταν ντυμένοι συμβατικά, με πουκάμισο ο ένας, μακό μπλουζάκι ο άλλος, τζιν και οι δυο. Η γυναίκα ήταν σαραντάρα, βαμμένη χειροπόδαρα, και φορούσε μια μπλούζα που άφηγε να εξέχει το πλούσιο στήθος της. Ο τέταρτος της παρέας ήταν ένας νεαρός μποντιμπιλντεράς με τα δυο μπράτσα γεμάτα τατουάζ έως τα δάχτυλα, ξυρισμένο κεφάλι και σκουλαρίκι στο δεξί αφτί. Στήθηκαν μπροστά στα σκαλοπάτια και περίμεναν από τον πατέρα Ιωάννη να τους καλέσει. Η πρόσκληση αργούσε και έτσι ανέβηκαν μόνοι τους.

— Τι θα γίνει, πάτερ; ρώτησε η σαραντάρα και έδειξε την αυλή, που στο μεταξύ είχε αδειάσει, εκτός από τον γέρο με τη μαγκούρα. Εμείς κοιτάζουμε πώς θα τους διώξουμε κι εσύ το έχεις δει μάγος με τα δώρα.

— Κάποτε τους έδινες μόνο συσσίτιο, τώρα τους μοιράζεις και ρούχα, είπε ο άντρας με το μακό. Γιατί να φύγουν, αφού έχουν εσένα που τους ντύνει και τους ταΐζει;

— Η συνοικία υποβαθμίζεται, δεν το βλέπεις παπα-Γιάννη; τον ρώτησε ο άντρας με το πουκάμισο. Στο τέλος θα μας αναγκάσουν να τους πουλήσουμε τα διαμερίσματά μας για ένα κομμάτι ψωμί και να φύγουμε, γιατί δεν θα βρίσκουμε άλλον αγοραστή. Αν δεν τους διώξουμε εμείς, θα μας διώξουν αυτοί.

Ο πατέρας Ιωάννης κοίταξε τον άντρα και σχολίασε ήρεμα:

— Είναι οδοιπόροι. Οι ασθενείς και οι οδοιπόροι χρήζουν βοήθειας.

— Αυτό λέμε κι εμείς, συμφώνησε ο άντρας με το μακρό. Αφού είναι οδοιπόροι, να πάνε κάπου αλλού. Εμείς είμαστε μονιμάδες.

Ο παπάς στράφηκε στη σαραντάρα:

— Εσύ, Άννα, είσαι θεοσεβούμενη. Πώς και ξέχασες το «αγάπα τον πλησίον σου»;

— Ποιος πλησίον, πάτερ; μπήκε για πρώτη φορά στη συζήτηση ο νεαρός με το τατουάζ. Μας είπατε ότι οι Αλβανοί είναι οι πλησίον μας και τους φορτωθήκαμε. Μας είπατε ότι οι Βούλγαροι και οι Ρουμάνοι είναι οι πλησίον μας και μας φάγανε τις δουλειές. Τώρα έγιναν πλησίον μας και αυτοί που έρχονται από τα βάθη της Ασίας; Γίναμε κοντοχωριανοί και με την Ασία τώρα;

Ο πατέρας Ιωάννης γύρισε και τον κοίταξε, για πρώτη φορά από τότε που άρχισε η συζήτηση.

— Ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός ήταν ένας μετανάστης, όπως αυτοί, του είπε.

— Ήταν μετανάστης ο Χριστός; ρώτησε ο άντρας με το μακρό την Άννα, προφανώς γιατί τη θεωρούσε πιο ενημερωμένη στα εκκλησιαστικά.

ΤΟ ΤΟΞΟ ΤΗΣ ΠΟΜΠΗΙΑΣ

Η Άννα έκανε μια κίνηση απορίας.

— Τι να σου πω, εγώ ξέρω ότι ήταν Ιουδαίος, του απάντησε.

— Ιουδαίος ήταν, επιβεβαίωσε κατηγορηματικά ο άντρας με το πουκάμισο. Γι' αυτό και είπε το «αγάπα τον πλησίον σου», γιατί εκεί ήταν όλοι Ιουδαίοι. Κι εδώ, αν ήμασταν όλοι Έλληνες, το «αγάπα τον πλησίον σου» θα το καταλάβαινα. Έλα όμως που γίναμε οι σαράντα φυλές του Ισραήλ.

— Ο Κύριος ημών ήταν ένας θρησκευτικός μετανάστης, επέμεινε ο παπάς. Μετανάστευσε στον Χριστιανισμό και ήταν ένας χριστιανός μετανάστης ανάμεσα σε Ιουδαίους. Οι Ιουδαίοι τον κυνήγησαν επειδή μετανάστευσε σε άλλη θρησκεία. Όπως κι εσείς κυνηγάτε τώρα τους άμοιρους που μετανάστευσαν σε άλλη χώρα.

— Μπράβο, τώρα μιλάς σωστά, επικρότησε ο νεαρός με το τατουάζ. Οι Εβραίοι τον σταύρωσαν και από τότε κάνουν κουμάντο στον κόσμο. Δεν μας έφταναν αυτοί, μας βγήκε και το Ισλάμ. Γι' αυτό λέμε να τους στείλουμε πίσω, για να σφαχτούν μεταξύ τους και να βρούμε την ησυχία μας.

— Ξέρεις ότι σε σεβόμαστε και σ' εκτιμάμε, πάτερ Ιωάννη, του είπε η Άννα, αλλά κάνε κι εσύ λίγο κράτει.

— Κατάλαβέ το, για να μην έχουμε παρατράγουδα, συμπλήρωσε ο άντρας με το μακό. Δεν είμαστε ούτε

Γλυφάδα ούτε Εκάλη. Είμαστε μια μεσαία συνοικία και τα διαμερίσματα τα αγорάσαμε από το υστέρημά μας. Δεν μπορεί να τα πήραμε εκατό και τώρα ν' αξίζουν τριάντα. Είναι καταστροφή για μας και τα παιδιά μας.

Μετά, γύρισαν κι έφυγαν. Ο πατέρας Ιωάννης σηκώθηκε αργά από την καρέκλα του και κατέβηκε στον αυλόγυρο για να μαζέψει τα ρούχα και να τα πάει στη μικρή αποθήκη.

Ότι «τα παρατράγουδα» δεν ήταν απλώς τρόπος του λέγειν το κατάλαβε έπειτα από μερικά βράδια, όταν χτύπησε το κουδούνι του διαμερίσματος και βρήκε στο κατώφλι τον Αλέκο. Στην αρχή νόμισε ότι ήρθε να του πει πως είχε πάει τα ρούχα στην αποθήκη. Τον είδε όμως αναστατωμένο και ξαφνιασθηκε.

— Τι έπαθες; ρώτησε τον Αλέκο.

— Έλα κάτω και θα δεις.

Το αγροτικό του Αλέκου ήταν παρκαρισμένο μπροστά στην είσοδο της πολυκατοικίας. Τα ρούχα ήταν ακόμα στην καρότσα, αλλά κάποιοι τους είχαν βάλει φωτιά. Ο πατέρας Ιωάννης και η Σωτηρία έμειναν να τα κοιτάζουν, άλλα καμένα, άλλα τσουρουφλισμένα και όλα μυσκεμένα.

— Πρώτα έβαλαν τη φωτιά και μετά την έσβησαν μόνοι τους, πριν απλωθεί, τους εξήγησε ο Αλέκος. Μου είπαν ότι αυτή ήταν μια προειδοποίηση και ότι την άλλη

φορά θα μου κάψουν το αμάξι. Και ο κόσμος στεκόταν γύρω και έκανε χάζι.

Ο παπάς και η Σωτηρία δεν είπαν τίποτα. Κοιτούσαν άφωνοι την καρότσα του αγροτικού.

— Πάω να τα πετάξω στη χωματερή, συνέχισε ο Αλέκος, και είναι η τελευταία χάρη που σου κάνω. Η καλοσύνη μου δεν φτάνει στο να χάσω το ψωμί μου.

Άνοιξε την πόρτα του οδηγού, αλλά σταμάτησε και κοίταξε τον πατέρα Ιωάννη.

— Στη θέση σου θα φυλαγόμουνα περισσότερο, παπα-Γιάννη. Αν σ' εμένα έκαναν αυτά, δεν ξέρω τι μπορούν να κάνουν σ' εσένα.

Μετά έβαλε μπρος και απομακρύνθηκε.

— Θα πρέπει να βρω άλλο μεταφορέα και δεν θα είναι εύκολο, είπε ο παπάς όταν ανέβηκαν πάλι στο διαμέρισμά τους.

— Γιάννη, μην τους προκαλείς, είπε η Σωτηρία. Έχει δίκιο ο Αλέκος. Είναι αφηνιασμένοι και δεν ξέρεις τι μπορούν να σου κάνουν. Και δεν θα βρεις κανένα να σε υπερασπιστεί. Κάποτε ήταν ποίμνιο. Τώρα ανεβήκανε σκαλί. Έγιναν όλοι τους Πόντιοι Πιλάτοι.

Ο πατέρας Ιωάννης δεν απάντησε. Άρχισε να κατεβάζει βιβλία από τη βιβλιοθήκη του.

Την επόμενη Κυριακή στη λειτουργία, όταν οι πιστοί τον είδαν να εμφανίζεται στην είσοδο του ιερού, έτοιμος

να τους μιλήσει, δεν απόρησαν. Ο εμπρησμός του αγροτικού είχε μαθευτεί στη συνοικία και όλοι περίμεναν να δουν πώς θα αντιδρούσε. Ήταν βέβαιοι ότι θα έπαιρνε αφορμή από το περιστατικό. Ο πατέρας Ιωάννης δεν φαινόταν ωστόσο έτοιμος να ξεσπάσει, ούτε καν να βάλει τις φωνές. Στεκόταν σιωπηλός και κοιτούσε το ποίμνιό του, που ήταν πιο πολυπληθές από το συνηθισμένο. Όχι από έξαρση πίστης ούτε λόγω μετάνοιας για την πράξη τους, αλλά από καθαρή περιέργεια ν' ακούσουν τι θα έλεγε.

— Ποιος από σας ξέρει πώς χάθηκε η αρχαία Πομπηία; τους ρώτησε ήρεμα, ύστερα από ώρα.

Οι πιστοί κοιτάχτηκαν ξαφνιασμένοι. Περίμεναν οργή, νουθεσία, αναφορές στη Γραφή. Ερώτηση όμως για το πώς χάθηκε η Πομπηία δεν την περίμεναν. Ακολούθησε μια σιωπή αμηχανίας.

Ο ιερέας περίμενε υπομονητικά.

— Η Πομπηία δεν ήταν κάπου στην Αφρική; ακούστηκε δειλά κάποιος.

— Μα τι λέτε τώρα; Αυτή ήταν η Αρχαία Καρθάγη, ακούστηκε μια δασκαλίστικη φωνή από το ποίμνιο. Η Πομπηία ήταν στην Ιταλία, κοντά στον Βεζούβιο, και καταστράφηκε όταν ξύπνησε το ηφαίστειο.

— Από σεισμό μάλιστα, επιβεβαίωσε ο πατέρας Ιωάννης. Μόνο που ο σεισμός ήταν η τιμωρία του Θεού

ΤΟ ΤΟΞΟ ΤΗΣ ΠΟΜΠΗΙΑΣ

για μια πόλη η οποία είχε βουλιάζει στην αμαρτία και την ακολασία. Εμείς οι Έλληνες ζούμε σε μια σεισμογενή χώρα. Ξέρουμε από σεισμούς και ξέρουμε από σεισμικά τόξα. Υπάρχει όμως και ένα τόξο της αμαρτίας, που ξεκινάει από τα Σόδομα και τα Γόμορρα, περνάει από τον Κατακλυσμό, από την Πομπηία και φτάνει έως εμάς. Γίναμε μια χώρα της αμαρτίας, του εύκολου χρήματος, της εύκολης ζωής και του εγωισμού. Θυμηθείτε όμως τι είπε ο Κύριος: «Αλίμονό σας γραμματείς και Φαρισαίοι, υποκριτές, γιατί δίνετε στον ναό το ένα δέκατο από τον δυόσμο και τον άνηθο και το κύμινο και δεν τηρείτε τις σπουδαιότερες εντολές, τη δικαιοσύνη, την ευσπλαχνία και την πιστότητα».

Σταμάτησε και περίμενε να κοπάσει το σούσουρο στο ποίμνιο.

— Καβάλησε καλάμι ο παπάς, είπε κάποιος αρκετά δυνατά, για να τ' ακούσει.

— Μπορείτε να μου εξηγήσετε κάτι; ακούστηκε μια γυναικεία φωνή. Γιατί στο Γραμματικό έχουν δικαίωμα να διώξουν τους ΧΥΤΑ από το χωριό τους κι εμείς δεν έχουμε δικαίωμα να διώξουμε τους ξένους από το δικό μας;

— Δε ζητάς να σε στείλουν σε άλλη ενορία, πάτερ, που δεν είναι Φαρισαίοι σαν εμάς; Το λέω για το δικό σου καλό.

— Δε θα τραπώ σε φυγή, του απάντησε ο παπα-Γιάννης. Θα μείνω εδώ και θα σας κάνω μια πρόταση. Αν από αύριο αναλάβετε μεταξύ σας να προσφέρετε σ' αυτούς τους άπορους ένα πιάτο φαγητό, έστω ένα πινάκιο φακής, και ένα χιτώννα, όχι τον δεύτερο αλλά αυτόν που έχετε για πέταμα, εγώ θα σταματήσω να μοιράζω συσσίτιο και ρούχα. Αλλιώς, θα αγοράσω ένα μικρό φορτηγό από το υστέρημά μου και θα κάνω εγώ τη μεταφορά του ρουχισμού. Γιατί εγώ δεν πρόκειται να λησμονήσω ποτέ την εντολή του Κυρίου μου: «Αγάπα τον πλησίον σου ως σεαυτόν»).

Όταν ο πατέρας Ιωάννης ξαναμπήκε στο ιερό, το ποίμνιό του είχε αρχίσει ήδη να φεύγει.

Το περιπολικό που ειδοποιήθηκε από τον νεωκόρο και πήγε στην εκκλησία, το πρωί της Τετάρτης, τον βρήκε πεσμένο μπρούμυτα στο πρεσβυτέριο με θανατηφόρες κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις από σιδερένιο αντικείμενο, κατά πάσα πιθανότητα λοστό, όπως διαπίστωσε αργότερα η ιατροδικαστική έκθεση.

Ο ιερέας που ήρθε σταλμένος από την Αρχιεπισκοπή, σταυροκοπήθηκε και μονολόγησε:

«Απέθανεν υπέρ των αμαρτιών ημών». Και μετά πρόσθεσε τόσο σιγά, σαν να ήθελε να το ακούσει μόνο ο ίδιος: «Αλλά ουκ εγγήγερται τη τρίτη ημέρα κατά τας γραφάς».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΟΛΛΑΣ

Golden paradise

Χθες το βράδυ και κοντά στη θέση «Παλιοκαλύβες» ανεφλέγη και κατεστράφη ολοσχερώς μία προ εβδομάδων ανακαινισθείσα οικία. Η καταστροφή πιθανολογείται πως οφείλεται σε έκρηξη φιάλης υγραερίου, η οποία διέλυσε τον οικίσκο, αφήνοντας στον τόπο τέσσερις συμπολίτες μας, οι οποίοι είχαν εκδράμει εκείνο το πρωινό, και «ανεψύχοντο παρά θιν' αλός».

Εντύπωση έχει προκαλέσει η σφοδρότητα της έκρηξης, η οποία ήταν τέτοιας ισχύος (ίσως υπήρχε αποθηκευμένη και δεύτερη φιάλη, η οποία ανεφλέγη με τη σειρά της), ώστε κατεστράφη ακόμη και η εξωλέμβιος βάρκα, με την οποία οι εκδρομείς είχαν προσορμισθεί.

Το γεγονός όμως που θα προκαλέσει πονοκέφαλο στις ανακριτικές αρχές είναι πως στον τόπο του ατυχήματος βρέθηκε μεγάλος αριθμός πυροβόλων όπλων και δεκάδες κάλυκες σφαιρών, ως οι εκδρομείς να δέχθηκαν επίθεση και έπεσαν αμυνόμενοι ή να αλληλοσκοτώθηκαν. Παραλογισμός απαράδεκτος σύμφωνα με τις αρχές που επελήφθησαν ήδη του ατυχήματος.

Τέλος, ερωτηματικά εγείρονται και για τη σύνθεση της συνάξεως – πράγμα που εν καιρώ οι έρευνες θα αξιολογήσουν.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΟΛΛΑΣ

λογήσουν, καθώς οι συμμετέχοντες, αν και γνωστά μέλη της τοπικής κοινωνίας, δεν διατηρούσαν μεταξύ τους κοινωνικές σχέσεις που να δικαιολογούν μια ολοήμερη εκδρομή. Μεταξύ των, ο οικοδεσπότης Αντώνης Β., εισοδηματίας και ιδιοκτήτης του παραθαλάσσιου κτήματος και του παλαιού οικίσκου, τον οποίο είχε προσφάτως ανακαινίσει και τώρα κείτονταν ένας σωρός αποκαΐδια πλάι στο κύμα. Ο Γιάγκος Δ., διευθυντής του πολεοδομικού γραφείου της περιοχής, ο Ευτύχης Ζ., διευθυντής του υποκαταστήματος της ΑΤΕ και ο Ηρακλής Θ., πολιτικός μηχανικός και εργολάβος. Κατά τινες πληροφορίες, η συνάντηση είχε σκοπό τον συντονισμό της επανεκλογής του βουλευτού κ. Ι.Κ., τον οποίο ενθέρμως υποστήριζαν οι μακαρίτες πλέον συμπολίτες μας, αν και από διαφορετικούς ιδεολογικούς και κομματικούς χώρους προερχόμενοι. Οι έρευνες στρέφονται προς κάθε κατεύθυνση.

(Εφημερίδα *Ευβοϊκός Παρατηρητής*
της 17ης Αυγούστου 2008)

Και θα στρέφονταν, φαίνεται, για καιρό, μετά μάλιστα την εμφάνιση του ενός και μοναδικού μάρτυρα, ο οποίος, μετά τα όσα αντιφατικά και τερατώδη κατέθεσε, κρίθηκε αναξιόπιστος, χωρίς να παρουσιαστεί άλλος.

Ο όρμος, απόληξη μιας ρεματιάς κατάφυτης με αγριοκερασιές, καστανιές, κυδωνιές και δαμασκηνιές, ανάμεσα σε ελιές και κυπαρίσσια, τα οποία για χρόνια φρόντι-

ξε ο μερακλής μαστρο-Νικόλας, καλλιεργώντας κι έναν μικρό αμπελώνα στη δυτική πλευρά του ρέματος με το νερό της πηγής που ανέβλυζε στη ρίζα του βράχου, δίπλα στο μικρό πλάτωμα που δέσποζε πάνω απ' το ανοιχτό Αιγαίο και το σκέπαζε ένας πλάτανος.

Εδώ ήρθε κι άραξε ο Φώτης, ο μοναδικός μάρτυρας αυτού του εφιαλτικού συμβάντος, αφού παρέδωσε το κατσικάκι, που 'χε βάλει να ψήνεται εκείνο το πρωί, στον νέο ιδιοκτήτη του κτήματος και στην παρέα του. Και μισό τενεκέ τυρί. Από δω πάνω, εκείνος ο βοσκός που ξεκαλοκαίριαζε κι άφηνε τα κατσίκια του να βόσκουν ελεύθερα, παρατηρούσε κι άκουγε, χωρίς κανείς να τον βλέπει.

Οι τέσσερις άντρες, αφού ψάρεψαν και κολύμπησαν και κουράστηκαν, έριξαν το κρέας σ' ένα μεγάλο ταψί και το κατασπάραξαν, άδειασαν μια δίλιτρη μπουκάλια τσίπουρο κι ευφράνθηκαν, στο τέλος έγειραν κι αποκοιμήθηκαν, χωρίς να 'χουν πει κουβέντα για τον λόγο που μαζεύτηκαν εκείνη τη γλυκιά αυγουστιάτικη μέρα, που είχε αρχίσει να βάφεται στα χρώματα του δειλινού, όταν ξύπνησαν.

«Θα συνεταιριστούμε, όπως την άλλη φορά, όταν χρηματοδοτήσαμε τον Ηρακλή και πήρε τα έργα στο λιμάνι», είπε ο Αντώνης, παρουσιάζοντάς τους το σχέδιό του,

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΟΛΛΑΣ

ενώ άνοιξαν παγωμένες μπίρες να ξεπλύνουν το μεσημεριανό πióμα. «Υπάρχουν μεγάλες προοπτικές αξιοποίησης όλης αυτής της πλευράς. Θα σας δώσω μερίδια του κτήματος σε συμβολική τιμή, θα μου σπρώξετε τα μετρητά που έχετε, κι ύστερα... θα σας κάνω πλούσιους! Είναι και κάτι κοινοτικά προγράμματα, το 'χω ψάξει, όλα θα γλιστρήσουν στο βούτυρο».

«Για σιγά, ρε Αντώνη», είπε ο Ευτύχης, ενώ φρόντιζε τα κάρβουνα της ψησταριάς, που δίπλα της περίμενε ένας ταβάς με καμιά δεκαριά αστακουδάκια, να δειπνήσουν με κάτι ελαφρύ πριν πάρουν τον δρόμο της επιστροφής. «Το ιδιοκτησιακό καθεστώς του κτήματος είναι ακόμη μπερδεμένο. Η χήρα και τα παιδιά της θα το προσβάλουν».

«Τι να προσβάλουν, ρε άσχετε; Περιήλθε στην κυριότητά μου νομίμως εδώ και χρόνια, αφού ο δανειολήπτης αδυνατούσε να εξυπηρετήσει το κεφάλαιο που δανείστηκε... Δάνειο χωρίς υποθήκη ξέρεις να γίνεται; Γίνεται να δανείσεις, χωρίς να εξασφαλιστείς;... Άσε που το χρήμα το 'θελε για να το χώσει στο Χρηματιστήριο, ο γκαντέμης».

«Και τι σημασία έχει αυτό; Έτσι κι αλλιώς, τα 'χασε».

«Και φταίω γω που το Χρηματιστήριο βούλιαξε;... Κι αν ανέβαινε κι εκείνος κέρδιζε, τι θα γινότανε; Θα μοιραζόταν μαζί μου τα κέρδη του; Θα μου 'δινε περισσότερα λεφτά απ' όσα μου χρωστούσε; Παραλογίζεσαι μου

φαίνεται... Πότε πήρες τραπεζικό δάνειο για τελευταία φορά;»

«Κοίτα, Αντώνη», είπε στυφά ο Ηρακλής, «έγινε καταγγελία απ' τη χήρα του μαστρο-Νικόλα, παρουσίασε κι ένα ιδιόχειρο σημείωμα του μακαρίτη, πως τον πίεζες για τα πανωτόκια κι έτσι υποχρεώθηκε να χάσει το κτήμα. Το βρήκαν στην τσέπη του όταν τον κατέβασαν απ' τον γάντζο που πήγε και κρεμάστηκε. Η Αστυνομία θα το σκαλίσει, θα το ψάξουνε, υπηρεσιακά, καταλαβαίνεις. Άσε που λένε πως οι κληρονόμοι έχουν μιλήσει με μια μεγάλη τεχνική εταιρεία απ' τη Λάρισα».

«Το ξέρω... Και συ βρήκες την ώρα να μας το χαλάσεις... Και τι ζητούν οι Λαρισαίοι στα μέρη μας, βρε χέστη!; Όλα είναι νόμιμα. Το 'χα γερά δεμένο το κτήμα, οι τίτλοι μου δεν πέφτουν με τίποτα. Ξέρεις τι σχέδια έχω γω για την περιοχή; Μονάδα πέντε αστέρων, προβλήτα με παροχή πετρελαίου και νερού, όλα για τους μουςτερήδες που θα καταφθάνουν κι εμείς θα τους περιμένουμε και θα εισπράττουμε. Ακόμα κι ελικοδρόμιο σχεδιάζω. Παράδεισο θα την κάνω».

Ο Φώτης πρόλαβε να σκεφτεί, «θα χαλάσουν τα έργα του Θεού για να τα κάνουν Παράδεισο... Δεν πέφτει καλύτερα φωτιά να τους κάψει...», όταν τους είδε ξαφνικά να πετάγονται και να ουρλιάζουν, «Τη βάρκα, βρε! Ποιος έλυσε τη βάρκα, γαμώ το κεφάλι μου!» κι άρχι-

σαν να τρέχουν, βούτηξαν μέχρι τα γόνατα κι ο Γιάγκος, που 'ταν δικιά του, έπεσε με τα ρούχα, προσπαθώντας να πιάσει το λικνιζόμενο σκάφος, που απομακρύνονταν αργά.

Τότε έγινε το κακό.

«Κι γω σ' λέω, κυρ Διοικητά, αν δεν είναι από μάτι, το κακό έγινε γιατί άλλαζ' αφέντη ο τόπος. Ξέρω τι σ' λέω. Αυτόν τουν κυρ Αντών', το πρώτου πράμα πο 'κανε, αυτός μι τα σχέδια για τουν παράδεισου, ήρθι να μι βρει και μ' λέει πόσου νοίκι έδωνες για να βουσκάν τα γίδια σ' στο κτήμα; Τ' λέου ένα τενεκέ τυρί κι ένα κατσικάκ' τη χρονιά. Απ' τώρα τα διπλά, μ' λέει. Μα... Ξεμά! μ' λέει. Ου τόπους άλλαζ' αφεντικό κι γω ορίζω τι πλερώνεις, κάμε κουμάντο... Κι τότε είπα, να ρίξ' φωτιά ο Θιος να τ'ς κάψει. Ούλοι. Αλλά το μητάνιουσα. Είπα, σαν οι ανθρώπ' γίνονται λύκοι, δεν αλλάζ' τίπουτα, είπα, και πήρα ν' ανηβαίνω στου μαντρί και τ'ς άφησα να ψάχνουν τη βάρκα. Είχι αρχίσει κι να σκοτεινιάζ' όταν τ'ς είδα να κουτροβαλάν σα μαύρα λιθάρια κι φουβήθη'κα. Σαν καλικαντζαράιοι. Τρουμάρα, ούχ' αστεία. Ήταν μαύροι κι κοντοί, να, μισό μπόι ανθρώπ'. Μαύροι κατάμαυροι. Δαιμόνια. Ροβόλαγαν κατά κάτω κι ένας, τον άχ'σα, κουπριές, έλιγε, τα φάγατι κι τα 'πιατι ούλα, για φάτι κι τούτο. Είχα σκιαχτεί τόσου, που 'γινα ένα με την ελιά. Πε-

ράσαν δίπλα κι ούτε μι πήραν χαμπάρ', εγώ τ'ς έβλιπα
 στου σκουτάδ', κρατάγαν όπλα κι άρχισαν να ρίχνουν. Κι
 ένας άλλους φώναζε "μ'νέ θ'κέλ" κι ξανάλεγε "μ'νέ θ'κέλ".
 Παράγγελμα ήτανε, για συνθ'ματικό; άντι να καταλάβ'ς.
 Μεγάλου το κακό. Είπα έτσι είν' ου πόλεμους. Οι άλλ'
 απ' κάτ' αλαλιάστηκαν, παράτ'σαν τη βάρκα κι τρέχαν
 πάνου κάτω. Ου Αντών'ς μπήκι στου σπίτι κι έβγαλε
 ένα ντ'φέκι και πιστόλια. Πόλεμους σ' λέω, κύριε Διοι-
 κητά. Ένας απ' τ'ς καλικαντζαράιοι έριξε βενζίνη κι ένα
 σπέρτο στην απ'θήκη, εκεί που κρατάει τ' αφεντικό δυ-
 ναμίτες για το ψάρεμα, κι έγινε, τι να σ' πω, λαμπάδιασι
 ου τόπους. Σαν τ' βραδιά τ'ς Ανάστασης, να μι σχωρέσ' ο
 Θιος. Εδώ Φώτ', είπα, θα πιθάνουμ' ούλοι κι άρχισα να
 τρέχου. Δρόμου που τουν κάνου τρεις ώρις, τουν έκανα
 σε μ'σή ώρα»).

«Καλά...» είπε ο υπέρβαρος κύριος διοικητής. «Για
 πες μου, ρε Φώτη, βλέπεις συχνά καλικαντζαράιους;...
 Εμένα μου φαίνεται σαν να λωλάθηκες, ρε Φώτη, στην
 ερημιά που κάθεσαι τόσον καιρό. Σε βάρεσε κι ο ήλιος.
 Κι αυτά που λες πως άκουσες είναι μαλακίες, κι αυτά που
 λες πως είδες είναι χειρότερα»).

«Ίσυ καλά κán'ς κι μ' τ' λες... Αλλά κι γω σ' λέω, κυρ
 Διοικητά, αν δεν είναι από μάτι, το κακό έγινε γιατί άλ-
 λαζ' αφέντη ο τόπος»).

ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Μερεμέτια

Ο ΚΩΣΤΑΣ ΑΠ' ΤΟ ΒΡΟΤΣΛΑΒ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟΝ ΔΕΝΕ ΚΩ-
στα, ασφαλώς, κατεβαίνει τελετουργικά από την τα-
ράτσα. Η γριά του έχει βγάλει καφέ, κρύο νερό και γλυ-
κό του κουταλιού βύσσινο, και περιμένει με αγωνία τη
διάγνωση.

— Δεν έπρεπε να τ' αφήσεις τόσον καιρό, της λέει δι-
φορούμενα.

Η γριά του προσφέρει τσιγάρο. Εκείνος μπορεί να μην
αγοράζει —το έκοψε από τότε που έκοψε η δουλειά—, αλλά
όποτε του προσφέρουν δεν αρνείται. Η γριά του ανάβει
μ' έναν παλιό ασημένιο αναπτήρα κι έπειτα ανάβει και
το δικό της. Τον βλέπει που κοιτάζει τον αναπτήρα.

— Του ναυάρχου, του λέει. Και, σαν να μη χρειάζοταν
άλλη αφορμή, ξεκινάει. Τα πρώτα σημάδια, του λέει, εί-
χαν φανεί χρόνια πριν· τότε ακόμα που ο ναύαρχος δεν

ήταν ναύαρχος· τότε που αγωνιζόταν στα δικαστήρια να αποδείξει ότι δεν είχε συνεργαστεί με τη χούντα, ότι είχε κάνει απλώς το καθήκον του ως στρατιώτης κι ότι αδικώς τον είχαν καθηλώσει επί τόσα χρόνια, για να τον ξαποστείλουν έπειτα, πριν την ώρα του, μόνο και μόνο για να κάνουν χώρο στους δικούς τους. Τότε είχαν φανεί τα πρώτα σημάδια στον βορεινό τοίχο της κουζίνας, πάνω απ' τα ντουλάπια, αλλά ποιος είχε τότε μυαλό για επισκευές;

Ο Κώστας, που δεν τον λένε Κώστα, την κοιτάζει σαστισμένος· δεν είναι σίγουρος ότι τα 'χει πιάσει όλα, αλλά η γριά δεν σταματάει τώρα.

Άσε που, και μυαλό να είχε, τα λεφτά δεν περίσσευαν· όλα στους δικηγόρους πήγαιναν! Η προίκα της όλη, τα χτήματα στον Γέρακα, που σήμερα θα άξιζαν μια περιουσία, τα διαμερίσματα απ' την αντιπαροχή στο Φάληρο, η γκαρσονιέρα στα Πατήσια, στους δικηγόρους όλα. Και στις σπουδές του μεγάλου, που ο ναύαρχος τον ήθελε δικηγόρο φυσικά, για να πάρει, λες, το αίμα του πίσω. Ο μεγάλος τού τη γλύτωσε κι έτσι την πάτησε η μικρή. Ο ναύαρχος δικαιώθηκε τελικά και πήρε τους βαθμούς του μαζεμένους, μαζί και τα χρωστούμενα, που δεν ήταν λίγα, αλλά ούτε και πολλά ήταν.

Ο Κώστας νιώθει την υποχρέωση να συμφωνήσει· λίγα πολλά, ποτέ δεν φτάνουν.

Τι τα θες, μέσα σ' ένα χρόνο έγιναν καπνός! Απ' τη μια ήταν ο γάμος της μικρής και το διαμέρισμα στο Κουκάκι, που δεν του έφτανε του ανεπρόκοπου, ήθελε μεγαλύτερο, τρομάρα του... Με δύο παιδιά θα είμαστε τσίμα τσίμα! Καλά, κάντε εσείς το πρώτο, κι έχει ο Θεός! Απ' την άλλη ήταν τα σχέδια του μεγάλου, που είχε τελειώσει τη Φαρμακευτική και δούλευε ήδη σε μια μεγάλη εταιρεία, αλλά ονειρευόταν να στήσει δική του δουλειά. Δεν είχε κι άδικο, αν κρίνει κανείς εκ του αποτελέσματος! Το αποτέλεσμα, ο ναύαρχος δεν έζησε να το δει. Ίσα που πρόλαβε να μοιράσει το ποσό που του επιδικάστηκε ως αποζημίωση κι ύστερα πέθανε. Κάτι δέκατα ήταν στην αρχή, που έρχονταν κι έφευγαν, ένα τριάντα οχτώμισό, μετά εξετάσεις, νοσοκομεία, γιατροί – χειρότεροι απ' τους δικηγόρους ετούτοι, ευτυχώς που ο μεγάλος είχε δυο γνωριμίες, αλλά και που τις είχε δεν ωφέλησαν, έφυγε ο ναύαρχος ώσπου να πεις («καρκίνος»).

Κομπιάζει λίγο, καθώς θυμάται πόσο είχε ντραπεί για τις μαυρίλες στο ταβάνι και στον τοίχο! Έρχονταν συγγενείς και φίλοι να τη συλλυπηθούν κι εκείνη εκεί τον νου της. Άξιος άνθρωπος, νοικοκύρης, έλεγαν, κι εκείνη δεν ήξερε αν την παρηγορούσαν ή τη μέμφονταν. Πήγε και βρήκε ένα μεγάλο βάζο από σκούρο γυαλί, το γέμισε με κάτι στάχια φουντωτά και το 'βαλε πάνω στο ντουλάπι, να κρύβουν τη ζημιά. Κι ησύχασε, αλλά όχι για πολύ.

Ο Κώστας χαμογελάει με κατανόηση. Η γριά επιβραβεύει τη λιτή συμμετοχή του προσφέροντάς του ακόμα ένα τσιγάρο.

— Η μικρή πίεζε: να το δώσουμε αντιπαροχή!

Παραδόξως, η συγκεκριμένη λέξη ξυπνάει το ενδιαφέρον του Κώστα.

— Ο μεγάλος ούτε να τ' ακούσει: η αξία του οικοπέδου ανεβαίνει μέρα με τη μέρα – τι λόγο έχουμε να το δώσουμε;

Ο Κώστας συμφωνεί· θυμάται εκείνον τον εργολάβο, τον Φωτόπουλο, που του έβαζε ένα ένσημο για κάθε πέντε μεροκάματα – πώς να μη συμφωνεί;

Η μικρή είχε τους λόγους της. Είχε μόλις μπει στο δικαστικό και το πρώτο παιδί δεν έλεγε να 'ρθει. Εξετάσεις, γιατροί, κόντρα εξετάσεις – με δυο μισθούς ίσα που τα 'βγαζαν πέρα. Η μικρή είχε ακούσει για μια κλινική στην Αμερική – μιλάμε για σίγουρα αποτελέσματα. Ο μεγάλος προσπάθησε να τη μεταπείσει: άνθρωποι είναι κι οι Αμερικανοί, δεν κάνουν θαύματα. Ο ανεπρόκοπος είχε κουραστεί· συντάχτηκε με την άποψη του μεγάλου – σου λέει, ούτε οι πρώτοι θα 'μαστε ούτε οι τελευταίοι χωρίς παιδί. Η μικρή ούτε που να τ' ακούσει. Προκειμένου να χαθεί το σπίτι, της έδωσε ο μεγάλος τα λεφτά, πράγμα που έκανε τη γυναίκα του έξαλλη...

Τότε ήταν που τους έκοψε την καλημέρα, εξηγεί στον

Κώστα, που δεν τον λένε Κώστα, κι έχει αρχίσει να μπερδεύεται.

Περίεργο, αν το καλοσκεφτείς. Ο μεγάλος έβγαζε λεφτά με το τσουβάλι. Ο κόσμος δεν θα πάψει ν' αρρωσταίνει και τα νοσοκομεία από κάπου πρέπει ν' αγοράσουν. Ο μεγάλος είχε κάνει τη σωστή κίνηση. Και μετά έκανε ακόμα μία. Πήγε και γράφτηκε μέλος του κόμματος και, από τη μια στιγμή στην άλλη, οι δυο γνωριμίες έγιναν τρεις κι έπειτα χίλιες δεκατρείς. Μια δυο φορές, μάλιστα, κάτι είχε γραφτεί στις εφημερίδες σχετικά με τις γνωριμίες του.

Είναι ζηλιάρης ο κόσμος, μάνα, της είχε πει, μη δουν τον άλλον να προκόβει. Τι λόγο είχε να μην τον πιστέψει; – ρωτάει τον Κώστα που θα είχε διάφορα να πει, αλλά προτιμάει να τα κρατήσει για τον εαυτό του.

Και για τη γυναίκα του, τη γνωστή ζωγράφο, έγραφαν συχνά οι εφημερίδες – κυρίως πόσο όμορφη και λαμπερή ήταν. Παλιότερα, έφερναν οι γειτόνισσες, κάθε τόσο, αποκόμματα και φωτογραφίες από τα περιοδικά. Σε πόσους συλλόγους ήταν μέλος ούτε κι η ίδια πρέπει να 'ξερε. Πότε προλάβαινε να ζωγραφίζει; Είχε βαλθεί να σώσει όλο τον κόσμο. Τη φώκια, την αρκούδα, τα δέντρα στα βουνά, τα άρρωστα παιδιά... Μονάχα για το παιδί της αδερφής του άντρα της δεν ήθελε να βοηθήσει. Ας είναι!

Από τότε που η γνωστή ζωγράφος σκύλιασε και τους έκοψε την καλημέρα, μάθαινε τα νέα τους από την εργονή της – τη μόνη από την οικογένεια με την οποία είχε κρατήσει κάποια επαφή, αφού συχνά πυκνά ερχόταν και της ζητούσε λεφτά. Στην αρχή, της είχε κάνει εντύπωση – τι στην ευχή, δεν της έφταναν όσα της έδιναν οι δικοί της; Μπορεί να μην είχαν χρόνο ν' ασχοληθούν με τα παιδιά τους, αλλά από λεφτά... Προκειμένου να τη χάσει κι αυτήν της έδινε όσα της επέτρεπε η σύνταξη του ναυάρχου. Και πώς να της αντισταθείς, που ερχόταν με τα μάτια και τη μύτη κατακόκκινα – απ' το κλάμα, πιθανότατα...

Ο Κώστας απ' το Βρότσλαβ δεν τρώει κουτόχορτο, έχει και κόρη στην εφηβεία, αλλά δεν είναι ώρα ν' ανοίξει συζήτηση. Παίρνει το κρυστάλλινο πιατάκι με το βύσσινο, αν κι ένα τσιγαράκι ακόμα θα το 'θελε. Ακούει τη γριά να του λέει πως από τη μικρή, που ήθελε να σπουδάσει ντιζάιν, μάθαινε για την απόσταση ανάμεσα στο ζευγάρι, για τις άγριες κόντρες του αδερφού της με τον πατέρα του, για τις ανύπαρκτες σχέσεις ανάμεσα στην ίδια και τη μάνα της.

Τι τα θες τα παιδιά, είχε πει στην κόρη της. Δεν βλέπεις τα χαϊρία του αδερφού σου; Ήταν τη μέρα που 'χε έρθει να της πει για την αποτυχία και της τελευταίας της απόπειρας για εξωσωματική γονιμοποίηση. Οι γιατροί

MEPEMETIA

δεν της έδιναν πια την παραμικρή ελπίδα – την παρότρυναν ανοιχτά να σκεφτεί την υιοθεσία. Είχε σηκώσει με απόγνωση τα μάτια στον ουρανό, για ν' ανακαλύψει πως γύρω απ' τα στάχια, στο βάζο, είχε απλωθεί ένα μαύρο φωτοστέφανο – κακό σημάδι, ασφαλώς.

— Έχεις παιδιά; ρωτάει τον Κώστα.

— Μια κόρη, της απαντάει εκείνος. Κοντεύει δεκαεφτά!

— Να σου ζήσει, του λέει και συνεχίζει λες και δεν υπήρξε η παρέκβαση.

Δεν πέρασε πολύς καιρός κι έσκασε η βόμβα στις ειδήσεις με τα κατορθώματα του εγγονού της – είχε και το όνομα του ναυάρχου, πανάθεμά τον! Είχε μπει, λέει, να ληστέψει μια τράπεζα, αλλά τον αφόπλισε ένας αστυνομικός εκτός υπηρεσίας. Πολύ γρήγορα η Αστυνομία έκανε λόγο για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση. Καθώς ο μικρός κρατούσε το στόμα του πεισματικά κλειστό, δεν έλειψαν και οι φαντασιόπληκτοι που υποστήριζαν πως η υπόθεση ίσως να ήταν πιο περίπλοκη, καθώς ο πατέρας του «δράστη» είχε καθυστερούμενα δάνεια στη συγκεκριμένη τράπεζα... Εκείνη, πάλι, συμφωνούσε με τους ψυχολόγους που έβγαιναν στις μεσημεριανές εκπομπές και μιλούσαν για εναντίωση στο σύστημα, που ισοδυναμούσε με κήρυξη πολέμου στον ίδιο του τον πατέρα. Σάμπως κι ο γιος της, στην ηλικία

του γιου του, δεν είχε μπλέξει με τους αριστερούς –ο ναύαρχος είχε κοντέψει να πάθει συμφόρηση–, και δεσ τον τώρα!

Η γριά του κάνει νόημα να πάρει μόνος του τσιγάρο, αν θέλει. Ο Κώστας θέλει, αν και θα προτιμούσε να μιλήσουν για την ταράτσα και να τελειώνουν. Η γριά τον παροτρύνει να μη διστάσει, ανοίγοντας το πακέτο της κι αφήνοντας τον ασημένιο αναπτήρα δίπλα.

— Και να σκεφτείς πως το 'χω κόψει, της λέει, παίρνοντας το τρίτο, αλλά η γριά δεν τον ακούει.

Δεν τον ακούει γιατί στ' αφτιά της βουίζει το κλάμα της κόρης της που βρήκε την άκρη –άκουσον!– μ' έναν γνωστό της δικηγόρο, ο οποίος της έκανε τη δουλειά όμορφα και παστρικά, κι αγόρασε ένα μωρό –το «αγόρασε» κυριολεκτικά, πώς πας στην αντιπροσωπεία κι αγοράζεις αυτοκίνητο;– κι όλ' αυτά κρυφά απ' τον ανεπρόκοπο που τώρα της ζητάει διαζύγιο. Δεν τον ακούει, γιατί έχει στο μυαλό της το θυμωμένο βλέμμα του εγγονού της και το κατακόκκινο βλέμμα της αδερφής του, και το άδαιο βλέμμα της μάνας τους, που το 'ριξε στα χάπια για να γλυτώσει απ' την ντροπή, και το πανικόβλητο βλέμμα του γιου της, που τον έχουν ζώσει τα φίδια για καλά, γιατί ο κόσμος συνεχίζει ν' αρρωσταίνει, αλλά τα νοσοκομεία αποδείχτηκαν οι μεγαλύτεροι μπαταχτσήδες, κι άντε ζή-τα τώρα εσύ τα ρέστα από τις γνωριμίες σου...

MEPEMETIA

Αυτά έχει στο μυαλό της κι αναρωτιέται αν είναι δίκαιο που ρωτάει τώρα τον Κώστα αν διορθώνεται η ζημιά.

Κι ο Κώστας, που δεν τον λένε Κώστα, φυσικά, σκέφτεται με τη σειρά του πως η ζημιά στην ταράτσα δεν διορθώνεται με μερεμέτια, αλλά έλα που τα μεροκάματα σπανίζουν κι η κόρη του θέλει ένα χρόνο ακόμα να τελειώσει το σχολείο... Ένα χρόνο ακόμα, πριν τα μαζέψουν και γυρίσουν στο Βρότσλαβ – εδώ δεν πάει άλλο!

— Κάτι θα γίνει! της λέει σβήνοντας το τσιγάρο του.

— Σίγουρα; τον κοιτάει στα μάτια η γριά. Δεν θα πέσει το ταβάνι να με πλακώσει;...

Ο Κώστας απ' το Βρότσλαβ, που σ' ένα χρόνο, αν θέλει ο Θεός, δεν θα χρειάζεται να τον λένε Κώστα, χαμογελάει με κόπο. Μη φοβάσαι, θέλει να της πει, αλλά δεν του βγαίνει. Δεν λέει τίποτα.

ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ

Τη νύχτα που επαναστάτησε ο Μπραμς

ΟΣΤΑΘΗΣ ΠΑΙΖΕΙ ΜΕ ΤΟ ΚΙΝΗΤΟ ΑΝΑΠΟΦΑΣΙΣΤΟΣ. ΘΑ πάρει τελικά, δεν υπάρχει θέμα. Προβάρει για λίγο μέσα του τα λόγια, το ύφος... Η Ανίτα είναι ένα ειδικό ακροατήριο. Πλάι της αισθάνεται να φωτίζεται από δυνατούς προβολείς, σα να παρασταίνει στη σκηνή ρόλο δύσκολο σε θεατές απαιτητικούς.

Οι έρωτες της νεότητας εξακολουθούν να σιγοκαίνε, κυρίως όταν δεν εκδηλωθούν στον καιρό τους κι έμεινε το αίσθημα απλήρωτο. Χωρισμένοι κι οι δυο, τώρα που αυτός είναι συνταξιούχος δικηγόρος κι εκείνη πρώην σύμβουλος μιας διαφημιστικής, συναντιούνται πιο συχνά και ο Στάθης δεν έχει το άγχος που νέο τον έπνιγε μπροστά της.

Η Ανίτα είναι συνδρομήτρια στο Μέγαρο κι αυτός τη συνοδεύει στις συναυλίες όταν δεν έχει άλλον καβαλιέρο.

Απόψε το πρόγραμμα είναι εξαιρετικό: σολίστ η διά-

σημη Γαλλίδα πιανίστα που καίει καρδιές τόσο με τις εκτελέσεις όσο και με τις φωτογραφίες της, μια μεγάλη γερμανική ορχήστρα κι ένας ανερχόμενος νεαρός μαέστρος. Στο πρόγραμμα το δύσκολο πρώτο κοντσέρτο για πιάνο του Μπραμς.

Η βραδιά προετοιμάζεται μέρες. Έχει κλείσει τραπέζι στον Sveik της οδού Ρουμπέση και αέρισε τα informal formals του. Θέλει να της δείξει πως υπάρχουν κι άλλα μέρη να φάει κανείς καλά, πέρα από τους πρόποδες του Λυκαβηττού. Η ζωή κάνει παράξενους κύκλους, σκέφτεται καθώς παίζει με τη συσκευή πάνω στο τραπέζι. Τότε που θα έκοβα τις φλέβες μου γι' αυτήν, οι συναντήσεις μας ήταν σπάνιες και μου 'φερναν τόσο άγχος που μπλοκάριζα, έχανα τα λόγια μου, τραύλιζα σαν μαθητής αδιάβαστος. Τώρα που μου πέρασε, είμαι ο καλύτερος συνοδός, όλος ευφράδεια και χάρη. Ήμουν τόσο ερωτευμένος μαζί της, που αν μ' απόδιωχνε δεν θα το άντεχα. Προτιμούσα να σέρνομαι πίσω της βουβός, για να έχω το προνόμιο να ανασαίνω τον ίδιο αέρα μ' εκείνη. Δειλία. Πώς θα 'ταν η ζωή μου αν το είχα διακινδυνέψει να τη χάσω για πάντα; αναρωτιέται.

Σχηματίζει τον αριθμό της. Ναι, για το βράδυ πήρε, τι ώρα να συναντηθούν; Στην είσοδο, του λέει, κανένα τεταρτάκι πιο νωρίς. Θα είμαι εκεί, τη βεβαιώνει. Για μετά έχω κλείσει, ελπίζω να τρως για βράδυ. Τρώει,

πώς δεν τρώει. Μετά χαράς. Τι καλά, Σταθούλη μου, πώς σ' έχω επιθυμήσει!

Η βραδιά είναι ψυχρή μα ανάλαφρη. Θυμίζει περισσότερο άνοιξη – ας είναι στην καρδιά του χειμώνα, του αγίου Νικολάου ανήμερα. Να μη ντυθεί βαριά, όχι παλτό ή καμπαρντίνα, ένα σταυρωτό blazer κι ένα turtleneck μαύρο που τονίζει το χλωμό δέρμα και την ευγένεια των χαρακτηριστικών του. Πλάι της πρέπει να είναι όσο πιο γοητευτικός μπορεί. Είναι πάντα μια καλλονή. Θαύμα πώς διατηρείται, πώς καταφέρνει και βάζει κάτω και τριαντάρες στην εμφάνιση, στο ντύσιμο, στη χάρη. Τα κεφάλια γυρίζουν σαν περνά και την ακολουθούν.

Στα σκαλιά του Μεγάλου φτάνει ένα τέταρτο πριν από την έναρξη της συναυλίας και περιμένει βηματίζοντας πάνω κάτω. Όταν τη βλέπει να μπαίνει στο προαύλιο η καρδιά του σκιρτά, όπως τότε που ήταν κι οι δυο τους είκοσι.

— Darling!

— Darling...

(Φιλάκια.)

Η αίθουσα βουίζει, ο κόσμος καθισμένος περιμένει την ορχήστρα. Το ζευγάρι ανεβαίνει στο θεωρείο και θρονιάζεται στις μπροστινές θέσεις. Η Ανίτα μυρίζει σαν λου-

λούδι, την κοιτά στα μάτια, γελούν, αστειεύονται. Έχουν βδομάδες να συναντηθούν, υπάρχουν νέα κι από τις δυο πλευρές. Λένε μόνο τα βασικά. Τα πολλά θα τα πουν μετά, τρώγοντας και πίνοντας.

Στις δέκα και μισή η συναυλία έχει τελειώσει. Βγαίνουν συνωστισμένοι ανάμεσα στον κόσμο. Κάποιοι σχολιάζουν τη συναυλία, άλλοι φλυαρούν για ό,τι βάλει ο νους του ανθρώπου.

— Τι έργο! λέει εκείνος. Είναι ένας Μπραμς που δεν συνεχίστηκε ποτέ, ένας οργισμένος επαναστάτης, ένας θυμωμένος νεαρός άντρας που έβγαλε αυτή την κραυγή μια φορά στη ζωή του και μετά συμβιβάστηκε, προσπάθησε να διατηρήσει τον κόσμο αντί να τον ανατρέψει. Αυτό το κάνανε άλλοι. Αλλά αυτή η έκρηξη οργής και οδύνης δεν ξανακούγεται πουθενά στο έργο του. Είναι σχεδόν κρίμα. Ήταν ένας συντηρητικός άνθρωπος, πρέπει να κατάλαβε πως μια τέτοια αρχή, μια τέτοια επανάσταση, θα 'πρεπε να συνεχιστεί με διαρκείς σφαγές, με διαρκείς ανατροπές και μάχες. Δεν ήταν έτοιμος γι' αυτό. Και δεν ήταν ο κατάλληλος άνθρωπος. Βλέπεις οι επαναστάσεις και οι ανατροπές γίνονται από τους νέους και οι περισσότεροι μένουν νέοι μόνο για όσο κατατάσσονται και τυπικά σ' αυτή την ηλικία.

Η Ανίτα ακούει με προσοχή, σαν να σημειώνει μέσα της τα λόγια του. Θαυμάζει τον Στάθη, είναι άνθρωπος

που ξέρει από μουσική, γι' αυτό τον προτιμά για συνοδό στο Μέγαρο.

Οδηγώντας κανένα δεκάλεπτο βρίσκονται στον Sveik, όπου τους περιμένει το τραπέζι τους. Ο Στάθης αισθάνεται πως κάτι συμβαίνει αλλιώτικο. Η Ανίτα είναι πιο σιωπηλή απ' ό,τι συνήθως και το βλέμμα της μένει προσηλωμένο πάνω του περισσότερη ώρα.

Κάτι συμβαίνει απόψε, σκέφτεται ο Στάθης. Πρέπει να καταλάβω τι ακριβώς κι ανάλογα να πράξω. Ν' άρχισε να με βλέπει αλλιώς; Ν' άρχισε να σκέφτεται πως δεν είναι καλό πράγμα να 'ναι κανείς μόνος του σ' αυτή την ηλικία... Να μ' αντιμετωπίζει σαν μια δυνατότητα;

Η νύχτα είναι διάφανη, ο ουρανός της πόλης ποτέ δε σκοτεινιάζει εντελώς, άστρα δε φαίνονται. Ένα θάμνωμα μόνιμο, σαν μια μουντζούρα – γκρίζο πάνω στο μαύρο. Τα πουλιά της πόλης έχουν μάθει να κοιμούνται με το φως.

Επιστρέφοντας από τον Sveik, έχοντας πει κι άλλα για τον Μπραμς και την επανάσταση που δεν έγινε, κι άλλα για τη Γαλλίδα πιανίστα που θα μπορούσε να 'ναι και μοντέλο, δεν κατάφερε να καταλήξει τι υπάρχει απόψε διαφορετικό στο βλέμμα της. Κάποια προσμονή. Σαν κάτι να της είχε υποσχεθεί που δεν το κράτησε.

Η Συγγρού κυλάει ομαλά ίσαμε τους Στύλους. Απ' το σημείο εκείνο και μετά ο δρόμος είναι μπλοκαρισμένος. Μια ατέλειωτη σειρά αυτοκίνητα μπρος τους. Τα φανάρια της διασταύρωσης ανοίγουν και κλείνουν χωρίς τίποτα να κινείται. Η εικόνα μοιάζει με στοπ-καρέ.

— Τι διάβολο! λέει ο Στάθης. Τόσοι επισκέπτες στους Νίκους και τις Νίκες, απόψε; Θα ξημερώσουμε εδώ.

— Θα 'γινε σύγκρουση, λέει η Ανίτα. Τέτοια ώρα δεν έχω δει ποτέ τόσα αυτοκίνητα στο κέντρο. Κρίμα, Σταθούλη μου, ατυχία. Αλλά δεν πειράζει. Θα βρούμε τρόπο να περάσουμε την ώρα μας.

— Σ' ακούω, της λέει.

— Δεν καταλαβαίνω.

— Έχω διαρκώς την εντύπωση απόψε πως κάτι θες να πεις. Συμβαίνει κάτι;

Του χαμογελά με το χαμόγελο που έχει σκλαβώσει τόσους τα χρόνια που πέρασαν. Τόσους τυχερούς θνητούς, που όλους τους έκανε φίλους του για να μην απομακρυνθεί από κοντά της.

— Κάτι έπιασες, του λέει. Ήθελα να σου πω πόσο παράξενο μου φαίνεται να ερμηνεύεις όπως απόψε το κοντσέρτο του Μπραμς. Για την επανάσταση που δεν έκανε ποτέ του... Έμοιαζες να λυπάσαι γι' αυτό.

— Χαίρομαι που δεν το 'κανε. Η επανάσταση δεν ταιριάζει σ' όλους – πρέπει να το 'ξερε. Και τα νιάτα του

διήρκεσαν λίγο. Όπως και τα δικά μου... αν μπορώ να κάνω έναν παραλληλισμό...

— Αυτό ακριβώς, λέει η Ανίτα. Εσύ, Σταθούλη μου, δεν έβγαλες ούτε καν αυτή την κραυγή που έβγαλε εκείνος στο κοντσέρτο του... Έτσι δεν είναι;

Την κοιτά προσεχτικά. Μοιάζει να εννοεί κάτι άλλο απ' αυτό που λέει.

— Δηλαδή;

Διανύουν μερικά ακόμα μέτρα και πλησιάζουν το άγαλμα του Βύρωνα. Η κατάσταση χειροτερεύει αντί να φτιάχνει. Από το απέναντι ρεύμα δεν βλέπουν αυτοκίνητα να κατηφορίζουν προς Συγγρού και Δ. Αρεοπαγίτου. Πρέπει να 'χει κοπεί η αρτηρία.

— Θα σου πω, τώρα πια δεν έχει και τόση σημασία, του λέει όταν ξαναδένει το χειρόφρενο και γυρνά προς το μέρος της. Περίμενα πως θα... φανταζόμουν πως θα έβρισκες το θάρρος... Αχ, δεν μπορώ να το πω, Σταθούλη μου. Καταλαβαίνεις τι εννοώ;

— Δυσκολεύομαι.

— Περίμενα πως θα 'κανες κάποια κίνηση... για να... ανάμεσά μας... να γίνει κάτι... Αυτά τότε. Παλιά.

Σταματά και ρίχνει το βλέμμα στα γόνατά της για να μην αντικρίσει το δικό του. Από μια άποψη καλύτερα, γιατί την ώρα που ο Στάθης καταλαβαίνει τι άκου-

σε, το πρόσωπό του παίρνει μια τόσο αποσβολωμένη έκφραση που είναι για γέλια.

— Θες να πεις... Μα εγώ... Μα πάντα... Ποτέ δεν έπαψα.... Γαμώτο! Ανίτα, πού σου 'ρθε βραδιάτικο μέσα σ' αυτή την κόλαση της κίνησης;

— Προτιμούσα να 'χεις τα χέρια σου απασχολημένα με το τιμόνι, αστράφτει εκείνη γελώντας κοροϊδευτικά. Το είπα για την ιστορία, μην ανησυχείς. Δεν αλλάζει τίποτα ανάμεσά μας, καταλαβαίνεις... Τίποτα.

Η υπόλοιπη ώρα περνά μέσα σε σιωπή. Όλη η προσοχή του στρέφεται πάλι έξω απ' το παράθυρο. Να δει μερικά μέτρα πιο μπρος. Να ρωτήσει τους μοτοσυκλετιστές της τροχαίας που ανεβοκατεβαίνουν απ' το νεκρό ρεύμα της Αμαλίας – τι συμβαίνει, τι έχει γίνει; Διαδήλωση ώρα μεσάνυχτα περασμένα μπροστά στη Βουλή; Πύρισε τούμπα κανένα τραμ; Τι στο Σατανά έχει συμβεί απόψε; Απόψε που έπρεπε να φύγουν όσο πιο γρήγορα από κει, να φτάσουν σπίτι της, να τον καλέσει για το κλασικό «ποτό» επάνω η Ανίτα κι εκεί να συνεχίσουν... για τις προσδοκίες της και για τη δειλία του. Για την απίστευτη παρεξήγηση δεκαετιών που τον κράτησε μακριά από τον έρωτα της ζωής του.

Γιατί δεν τόλμησα να μιλήσω; Αυτό ήταν όλο κι όλο που χρειαζόταν; Χριστέ μου!

Μπροστά στον Άγνωστο τους διοχετεύουν, ένα-ένα αμά-
 ξι, στη Βασιλίσσης Σοφίας. Ούτε εκεί στάθηκε δυνατό
 να μάθουν τι συμβαίνει. Όταν φτάσανε έξω απ' το σπίτι
 της, αισθανόταν μετά βίας να του απομένουν δυνάμεις.

— Σταθούλη μου, σ' ευχαριστώ. Καλή νύχτα και να
 προσέχεις, λέει η Ανίτα, και ξεκλειδώνοντας την πόρτα
 της εισόδου μπαίνει στην πολυκατοικία της και χάνεται.

Ο Στάθης οδηγεί μισοκοιμισμένος ως το δικό του
 σπίτι. Αρχίζει να γδύνεται απ' το χολ προχωρώντας προς
 τα μέσα. Πέφτει στο κρεβάτι με τα εσώρουχα. Πριν κοι-
 μηθεί πατά το κουμπί της τηλεόρασης που νανουρίζει
 κάθε βράδυ τον δύσκολο, μοναχικό του ύπνο.

Εικόνες απίστευτες. Καπνοί, φωτιές, ομάδες των
 ΜΑΤ να προχωρούν κραδαίνοντας τα κλομπ πίσω από
 τις ασπίδες τους, κτήρια που καίγονται...

Πού γίνονται όλ' αυτά; Πότε έγιναν; Γιατί και πώς;
 Έτσι στα ξαφνικά φουντώνει η πόλη λες κι έπεσε σπέρ-
 το σε βενζίνη;

Οι εκφωνητές στα κανάλια, με πρόσωπα που αστρά-
 φτουν από ευτυχία για το κελεπούρι, αναγγέλλουν τα
 νέα. Επεισόδια στα Εξάρχεια, ένας δεκαπεντάχρονος
 νεκρός από σφαίρες αστυνομικού. Κανείς δεν ξέρει ακό-
 μα λεπτομέρειες. Το παιδί, λένε, πυροβολήθηκε εν ψυ-
 χρώ, το νέο κυκλοφόρησε και σαν τη θρυαλλίδα έβαλε
 φωτιά στο μπαρούτι κι η νεολαία ξεχύθηκε στους δρό-

μους αναποδογυρίζοντας αυτοκίνητα και κάδους σκουπιδιών, πετώντας μολότοφ στους δρόμους, πυρπολώντας και λεηλατώντας καταστήματα. Η τηλεόραση φωνάζει για κουκουλοφόρους. Πρέπει να ησυχάσουν τον κόσμο – μη νομίζει πως τα παιδιά τους έβαλαν τις φωτιές και έσπασαν τις βιτρίνες. Οι κουκουλοφόροι τα έκαναν. Οι εξεγέρσεις, όπως όλοι ξέρουμε, χωρίζονται σε νόμιμες (κάτι σαν τις μαθητικές παρελάσεις) και σε γιούρ-για των κουκουλοφόρων.

Αυτοί ξεχείλισαν ακόμα και σε απομακρυσμένες από το κέντρο γειτονιές κι έκαναν τα ίδια. Αύριο τα κανάλια θα μας τα εξηγήσουν καλύτερα.

Κυρίως για τους κουκουλοφόρους.

Και όλα ξεκίνησαν την ώρα που ο Μπραμς έβγαζε την πρώτη κραυγή της έξαλλης οργής του και η Γαλλίδα πιανίστα ετοιμαζόταν να χτυπήσει τις πρώτες νότες της.

Τι τριτοκοσμική κατάσταση! σκέφτεται ο Στάθης καθώς βυθίζεται. Τι αναποδιά! Απόψε έπρεπε να γίνει αυτό το χάλι; Δεν πειράζει. Η ελπίδα πεθαίνει πάντα τελευταία... Πρέπει σύντομα να ξανασυναντήσω την Ανίτα! Θα υπάρξουν και στο μέλλον βραδιές στο Μέγαρο που τίποτα δε θα χαλάσει τη μαγεία τους...

ΚΑΛΛΙΑ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Η προοπτική του δρόμου

Η ΜΕΣΣΗΛΙΚΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΠΡΗΣΜΕΝΑ ΓΟΝΑΤΑ
και τις πράσινες φλέβες που χαρτογραφούν τις γά-
μπες των ποδιών της γραπώνει πιο σφιχτά τις σακούλες
με τα ψώνια της ημέρας και κάνει σινιάλο στο ταξί να
σταματήσει. Κυρτώνει μια πιθαμή το σώμα και συγ-
χρονίζει την κατ' ευφημισμόν υπόκλιση με τα χείλη της,
που σχηματίζουν αποφασιστικά τον προορισμό της. Το
ταξί σταματά. Η γυναίκα ανοίγει την πόρτα, σκύβει
τους ώμους προσεχτικά, διπλώνει το σώμα να σωρια-
στεί στο κακομεταχειρισμένο σαλόνι, μα μισοστέκεται
αμήχανα με χέρια που κρέμονται κάπως παράταιρα,
αφύσικα στη βολή τους. Στο κεφάλι της στροβιλίζουν
τρεις τουλάχιστον σκέψεις, κουτάκια λογικής που τα
στοιβάζει το 'να πάνω στ' άλλο, κάνει να κλείσει την πόρ-
τα, αμφιταλαντεύεται, το σώμα της ένα εκκρεμές από
καθυστερημένα τώρα και βεβιασμένα μετά, ο νεαρός Α-

φρικανός ταξιτζής με το βλέμμα την εκλιπαρεί να βιαστεί, μια στριγκή κόρνα την προστάζει να πράξει –«θα βρει άλλο ταξί τέτοια ώρα;»–, τα μάτια της συναντούν το αχανές του ορίζοντα, κάνει πως την τυφλώνει η αντηλιά, κατεβάζει την παλάμη στο μέτωπο να κερδίσει λίγο ακόμη χρόνο. Ένα δωσίλογο σύννεφο την προδίδει. Ο ουρανός σκοτεινιάζει.

Οι αχτίδες τρυπούν το σύννεφο, το φως άπλετο διαγράφει τις λεπτομέρειες, σκιαγραφεί στις γραμμές των χεριών πώς χαράχθηκαν οι μνήμες πάνω στο δέρμα, την τραχιά αφή της παλάμης που αγρίεψε με τα χρόνια, το αμυδρό τρέμουλο στα δάχτυλα που διστάζουν.

Στο πίσω κάθισμα ταιριάζει νευρικά τις σακούλες να ισορροπήσουν πάνω στο βαθούλωμα της ποδιάς της. Η όξινη οσμή του ιδρώτα του την αναστατώνει, την προκαλεί πως το σώμα του απροκάλυπτα καταλαμβάνει τα τετραγωνικά του αέρα, πως το δέρμα του το γεύεται ανοίκειο στα ρουθούνια της, πως οι ανοιχτοί πόροι του κι η προκατάληψή της την κυριεύουν. Βουλιάζει στο φθαρμένο σαλόνι με τα χέρια πλεγμένα σε σφιχτή γροθιά και τα πόδια κλειστά. Βαθιές σιωπηλές ανάσες κάνουν τραμπάλα ανάμεσα στο στέρνο και το διάφραγμα της. Νιώθει τώρα το δικό της ιδρώτα μικρό ρυάκι που εγκλωβίζεται ανάμεσα στα σκέλια της. Σαλιώνει το στόμα, δυσκολεύεται να καταπιεί. Κατεβάζει το βλέμμα και με-

Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

τράει τα ψίχουλα, τους κιτρινωπούς σπόρους από σου-
σάμι που κεντούν τα μαύρα πατάκια. Πενήντα επτά σου-
σαμένοι σπόροι. Ο ταξιτζής την κοιτάζει μέσα από τον
καθρέφτη. Ανασηκώνει το βλέμμα της, σκοντάφτει πάνω
στην αντανάκλασή του. Θα ορκιζόταν πως τα μάτια του
την ξεντύνουν. Νιώθει βρόμικη. Τρίβει επίμονα τις κλει-
δώσεις της γροθιάς της πάνω στη φούστα και δαγκώνει
τη μαλακή σάρκα μέσα στο στόμα της. Πού και πού το
βλέμμα της κλειδώνει πάνω στο δρόμο, στον κόσμο, στ'
αυτοκίνητα, στις σκιές πίσω από τους στιβαρούς του
μαύρους ώμους, στις σιωπηλές προεκτάσεις του: μια
στάμπα ιδρώτα κάτω από τις μασχάλες κι ένα κούφιο
φυλαχτό στον καθρέφτη που παλινδρομεί ανάμεσά τους.
Τους χωρίζουν μια γενιά και μια ήπειρος.

Για μια στιγμή τα βλέμματά τους συντονίζονται πά-
νω στο κούφιο τακ-τακ που εκκρεμεί πέρα δώθε υπο-
σχέσεις, και οι άβουλες σκέψεις τους μηχανικά συγχρω-
τίζονται, παγιδεύονται στην περιοδικότητα της επανά-
ληψης, παραδομένες στην κουφόβραση του μεσημεριού.
Ο νεαρός Αφρικανός χαζεύει στο δρόμο τις κοπέλες με
τα αέρινα φορέματα, τα χείλη του σχηματίζουν ένα αυ-
τάρεσκο χαμόγελο, χαλαρώνει τη λαβή του από το τι-
μόνι, αφαιρείται από την προοπτική του δρόμου, τα μά-
τια του βλέπουν δρόμους μπροστά ανοιχτούς, φαντα-
σιώνονται αλλιώτικες ζωές που θα μπορούσε να ζει. Η

γυναίκα, που έχει δει μέσα στο απειροελάχιστο του χρόνου πώς μπορεί να καταλήξει το μέλλον, κάνει να βγάλει την κραυγή κι είναι άναρθρη, τα χείλη της κρέμονται μισάνοιχτα χωρίς λέξεις. Το μπλε αστικό λεωφορείο επιταχύνει, το εκτυφλωτικό φως ανακλάται πάνω στις μεταλλικές επιφάνειες του δρόμου, ο οδηγός του αστικού λεωφορείου φλυαρεί χαριτωμένα στο κινητό, το ταξί διασχίζει μ' άγνοια τον κίνδυνο του πορτοκαλί που βαθαίνει σε κόκκινο, κι η φωνή της γυναίκας ξεσπά αργοπορημένα. Όλα κι όλοι μαζί διασταυρώνονται στον ήχο της λαμαρίνας που με κρότο συνθλίβεται, στην εκκωφαντική βουή που ξεχύνεται μεμιάς στους γύρω δρόμους, και συγχρονίζονται σε μια παρατεταμένη ευθεία, το άτονο και μονότονο καρδιογράφημα της πόλης που επαναπροσδιορίζει το βιωμένο χώρο και χρόνο.

Το σώμα της αγκαλιάζει το σώμα του, δυο εξουθενωμένες μάζες που δεν τους έφτασε ο χτεσινός ύπνος, καταδικασμένες στην απραγία της μεσημεριανής σιέστας, του χαϊδεύει το σκισμένο μάγουλο με τις ξανοιγμένες ατίθασα μπούκλες της, έχει γείρει απρόσμενα το κεφάλι της απάνω του, μέσα στο βαθούλωμα που φτιάχνει ο σπασμένος του λαιμός, τα ματωμένα του χείλη κάνουν ν' αγγίξουν τα δικά της μα δε φτάνουν το φιλί, τα γόνατά της γδαρμένα θυμίζουν παιχνίδια κοριτσιών στα πεζοδρόμια της πόλης, η στάση τους θαρρείς και μαρτυ-

Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

ρά κάποιιο πικρό αντίο που δεν πρόφτασε να αξιώσει την επιστροφή, να προλογίσει την ιστορία που έπλεξαν γι' αυτούς στο θάνατο τα σώματα ερήμην τους.

Οι πυροσβέστες ανασύρουν τα στραπατσαρισμένα κομμάτια της κίτρινης και μπλε λαμαρίνας, απεγκλωβίζουν τα άκαμπτα σώματα που δεν έχουν πνοή και θέλω, παρά μόνο πείσμα βουβό ν' αντιστέκονται στη ζωή, και ξεπλένουν με τη στρόφιγγα τις πληγές της κακής στιγμής που σημάδεψε το δρόμο με απομεινάρια: μισό κιλό κρέας, ένα πακέτο άφιλτρα τσαλακωμένα lucky strike, ζουμιά από ντομάτες, μια επιχρυσωμένη τσίγκινη καδένα, μισή πλακέτα χάπια Ιντεράλ, μια αιματοβαμμένη δεσμίδα χαρτονομίσματα της Νιγηριανής Δημοκρατίας, ενάμισι μέτρο σκονισμένο λινό ύφασμα με πατρόν για παρτό στους ώμους φόρεμα κι ένα ξεμαλλιασμένο κουβάρι χοντρή θαλασσί κλωστή. Ο γερανός μαζεύει τους συμπτυγμένους τόνους λαμαρίνας, οι τραυματιοφορείς χωρίζουν το παράδοξο πάντρεμα της ανθρώπινης σάρκας, το σκούρο μυώδη κορμό από τα χλωμά ροζιασμένα χέρια. Η Αστυνομία σκαλίζει τα συντρίμια να ταιριάζει στα παραμορφωμένα πρόσωπα όνομα, τόπο κατοικίας, ιδιότητα, να ταυτοποιήσει το αναπόφευκτο του θανάτου με τη γέννησή του.

Ταχτοποιούν βιαστικά τα ανώνυμα σώματα στα συρτάρια του νεκροτομείου. Ο νεαρός νοσοκόμος με το απε-

χθές χιούμορ, φτιάχνει ιδιόχειρα καρτελάκια μ' ονόματα, βαπτίζει την άτυχη γυναίκα Μάρα, τον μαύρο άνδρα με το τραυματισμένο μόριο Σάρα και το ατύχημα που τους έφερε μια πιθαμή πιο κοντά το κακό συναπάντημα, που «μοιραία» τους βρήκε στα μισά της κούρσας. Το γέλιο του βαθύ κι αποκρουστικό στοιχειώνει το μακρύ σκοτεινό διάδρομο, τη σιγή των κατάλευκων τοίχων, που υποφέρουν καρτερικά την υγρασία να μπολιάσει τις άκρες του σοβά με μούχλα.

Τα νέα στο νεκροτομείο κάνουν να φτάσουν τρεις βδομάδες. Το ταξί είναι πειρατικό, η άδεια πλαστή κι ο ιδιοκτήτης του ταξί αναζητείται να δώσει εξηγήσεις κι ένα όνομα. Ο νεκρός Αφρικανός άνδρας μεταβαίνει με πλοίο της γραμμής στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου του Ηρακλείου για να συμμετάσχει στο μάθημα της ανατομίας. Η γυναίκα που δε βαστά ταυτότητα υπομένει τις νεκρές ώρες και βδομάδες, δεν αναμένει κανέναν, ούτε πρόσωπο φιλικό, ούτε μακρινό συγγενή να τη γλυτώσει από την ανωνυμία, την αποζητά, γιατί μπορεί και της προσφέρει χωρίς καμία αξίωση την τελευταία της κατοικία πάνω στη γη κάτω από τον αττικό ουρανό. Στα είκοσι χρόνια που διεκδικεί την άδεια παραμονής, ο άνδρας της δεν άντεξε τη μοναξιά του μετανάστη, επέστρεψε στο Καζαχστάν, «καλύτερα χειρότερα, ποιος ξέρει», πήρε μαζί του και το καινούργιο τους ψυγείο, κι εκείνη

Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

διαζευγμένη και μόνη, έκανε όνειρα, δούλεψε σε σπίτια και γραφεία, και λίγο κόντεψε να αγοράσει το δικό της διαμέρισμα στα Πατήσια.

Ο Δήμος Αθηναίων σήμερα στις τρεις μετά μεσημβρίας στο Τρίτο Νεκροταφείο της δίνει σπίτι κι η πολιτεία δεν αμφιβάλλει ούτε στιγμή για την ανώνυμη ελληνική της υπηκοότητα.

ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Ό,τι πρέπει για κάμπριο

ΑΠΟ ΤΟΤΕ ΠΟΥ ΠΗΡΑ ΤΗ ΧΟΝΤΑ, ΤΟ ΚΑΜΠΡΙΟ –2.000 κυβικά, μπλε μεταλλικό, full extra (χωρίς Bluetooth όμως)–, άλλαξε η ζωή μου. Θα σου πω παρακάτω πώς, κάने λιγάκι υπομονή. Παρεμπιπτόντως, για όποιον δεν ξέρει από αμάξια, σιγά τώρα μην ξέρεις από αμάξια, οι γυναίκες δεν ξέρουνε από αμάξια, τρώνε κόλλημα με το γάμο απ' τα είκοσι, τίποτ' άλλο δεν τις ενδιαφέρει – τέλος πάντων, μιλάμε για 241 άλογα, ζάντες αλουμινίου, ηλεκτρική κουκούλα και φώτα xenon. Προτιμούσα το Γκολφ στα 2.600, ή –λέμε τώρα– τη Μερσέντες την CLK, αλλά καλή είναι κι η Χόντα, έχω βάλει 60 άτοκες, ακόμα πληρώνω. Όταν την ξοφλήσω θα χτυπήσω ή το Γκολφ, ή καμιά Λάντσια, για τη Μερσέντες χλομό το βλέπω. (Τώρα που το σκέφτομαι: μπας να την ψάξω λίγο με τα Άουντι; Το A3 πάντως παραείναι μικρό, βγάζει 160 με 200 άλογα μαζί. Καλά, δεν είναι του παρόντος, θα δούμε. Θέλω να 'χει και Bluetooth, απαραίτητως.)

Λοιπόν, να σου διηγηθώ τα καθέκαστα να γράψεις μπεστ-σελεράκι, να βγάλουμε φράγκα. Χα, χα, ο Μάκης απ' τα ψηλά στα χαμηλά! Θα σου εξηγήσω. Πριν απ' τη Χόντα είχα παπάκι γιατί δούλευα κούριερ, τώρα όμως που είμαι πωλητής σε προγράμματα διαίτης (πουλάω delivery σε χοντρούς: διαθέτουμε τυποποιημένα φαγητά στις 1.300, στις 1.400 και 1.600 θερμίδες ημερησίως, σαν κυβικά μού ακούγονται, χα, χα, σ' εσένα δε με βλέπω να πουλάω τίποτα, πόσα κιλά είσαι, ατάιστη φαίνεσαι), τώρα λοιπόν που είμαι πωλητής, μπορώ να πληρώνω τις άτοκες για τη Χόντα. Αλλά, θα σου πω τι παίζει.

Δουλεύω εννιά με πέντε, επισκέπτομαι σπίτια (μεζονέτες κυρίως, βόρεια-νότια προάστια: χλίδα, χλίδα!) και πλασάρω ιταλικό μενού, πρωτεϊνικό μενού, φυτοφαγικό μενού: το πρωί δεν κυκλοφορώ με το κάμπριο, κυκλοφορώ με τα πόδια και με ταξί – όχι με παπάκι, ε, δε λέει ο σούπερ-πωλητής πάνω σε παπάκι. Να πουλάμε, με ταξί άλλων, και λίγο μούρη, εντάξει; Τι τις τελειώσαμε τις σχολές και τα σεμινάρια. Αυτό το κάνω πέντε μέρες τη βδομάδα και μη νομίσεις ότι έχω τυχερά, δεν έχω, οι πελάτισσες είναι χοντρές, όχι βέβαια ότι δε μου την πέφτουνε. Μου την πέφτουνε. Μια φορά, τι να κάνω, είπα στην κυρία ας περιμένουμε μέχρι το τέλος του προγράμματος, χα, χα, τι να 'λεγα, δεν ήθελα να την προσβάλω,

εκείνη όμως τα πήρε στο κρανίο. Παίζουν κι αυτά. Πάντως, δεν είναι να λες όχι, σε παίρνουνε για γκέι.

Κάθε Παρασκευή, ρίχνω έναν ύπνο ξεγυρισμένο απ' τις έξι τ' απόγευμα μέχρι τις δέκα το βράδυ, ύστερα σηκώνομαι φρέσκος-φρέσκος, κάνω ντους με αφρόλουτρο Axe (δεν το συζητώ το πόσο αρέσει το Axe: είναι φτηνό, αλλά μυρίζει σαν ακριβό), ξυρίζομαι με τριπλό ξυραφάκι, φοράω άλλοτε το παντελόνι το Guess (η μάνα μου είναι ειδική στην τσάκιση), άλλοτε το Emporio Armani, δηλαδή Armani β' διαλογής να πούμε, αλλά λίγοι ξεχωρίζουν την αυθεντική αρμανιά, και μ' έναν πήδο να τος ο Μάκης έξω απ' την πόρτα και μέσα στο κάμπριο. Γαμάτος, χλιδάτος και έτσι. Πού πάω; Παντού πάω! Ο Μάκης πάει παντού και τίποτα δεν τονε σταματάει. Βγαίνω κατά τις δώδεκα, στη μία είμαι κιόλας στο δεύτερο μοχιάκι με έξτρα дуόσμο. (Ο дуόσμος κάνει ωραία αναπνοή, σου δίνω αυτό το τιπ, πρόσεχε όμως γιατί στα μοχίτο και στις καϊπιρίνες παίζουνε μπόμπες.)

Κάνουμε κλάμπινγκ στην παραλιακή με τη Γωγώ (στο κινητό την έχω καταχωρήσει σαν «Μωράκι») ή σε μαγαζί, τύπου σκυλάδικο, με την Αγγελική που χορεύει ανεβασμένη στην μπάρα κι όλοι χειροκροτάνε. Αυτό το τελευταίο και μ' αρέσει και δε μ' αρέσει: ξέρεις πώς είναι να τσιφτετελίζεται η γκόμενά σου με Θάνο Πετρέλη πρώτο τραπέζι πίστα και να ξερογλείφεται από κάτω ο κυρ

Μπορδούφαλος; Αμ, δεν ξέρεις, πού να ξέρεις! Καλά, εσύ δεν πας, λέμε, Πάνο Κιάμο, Μαρία Ιακώβου; Γουστάρω Κιάμο... «Θα βγαίνωωω και θα πίνωωω...» Δηλαδή εννοείς ότι δεν έχεις πατήσει το πόδι σου στο «Φραντζέλικο»; Ούτε στο «Ποσιντόνιο»; Γιατί, ρε συ; Γίνεται κέφι μέχρι πρωίας, χάνεις... Τέλος πάντων, τις περισσότερες φορές πάω την Παρασκευή με Γωγώ, το Σάββατο με Αγγελική (την Αγγελική την έχω καταχωρημένη σαν «Μωρό») και λέω στη Γωγώ ότι ξεενерώνω απ' το ξενύχτι της Παρασκευής. Ούτε η μία ούτε η άλλη διαβάζουνε εφημερίδες (κι εγώ, βασικά, μόνο *Σπορτάμι* διαβάζω), άρα αποκλείεται να φανερωθεί το ψέμα, χα, χα – εξάλλου, δεν είμαι μόνο εγώ ο ψεύτης, το τι μπαρούφες λέει ο Μάριος στη δικιά του δεν περιγράφεται! Όσο μεγαλύτερη η μπαρούφα τόσο πιο πιστευτή. Κι ο Αλέξανδρος τα 'χε πέρσι με δύο Ιωάννες, έτσι δεν μπερδευόταν ο άνθρωπος. Οι γυναίκες είναι πιράνχας. Κι όποιες δεν έχουν το τσιπάκι γάμος-παιδιά είναι ξετσίπωτες! Χα, χα... Γέλα καημένη, αστείο ήταν.

Μεσοβδόμαδα βγαίνουμε δυο τρεις φορές μαζί, αλλά τηλεφωνιέμαι και με τις δύο, στέλνουμε άπειρα sms (έχω το σχετικό πακέτο: απεριόριστα sms, λιγότερος χρόνος ομιλίας) και τώρα που 'ναι καλοκαίρι, τα Σαββατοκύριακα πάμε για μπάνιο με το κάμπριο: Σάββατο με τη μία, Κυριακή με την άλλη. Βραχάκια Βουλιαγμέ-

νης, Λιμανάκια, Αστέρια Γλυφάδας και τέτοια. Μετά το μπάνιο, κλάμπιγκ στο κύμα. Αλλά, πολύς λαός, βρε παιδί μου, πατείς με πατώ σε. Το μεσημέρι παίζουνε ρακέτες, τακ-τακ, αυτό μου χτυπάει στα νεύρα, το βράδυ, άμα δεν έχω κατεβάσει τρία B-52 μού χτυπάει στα νεύρα και το ντάπα-ντούπα. Δηλαδή, δεν έχεις πάει ποτέ ούτε «Suite 64» ούτε «Φεγγάρι» στην Καυτατζόγλου; Καλά, είσαι τελείως ξενέρι; Ή φταίει που τα 'χεις τα χρονάκια σου; Τίλιο και νωρίς για ύπνο, χα, χα.

Μεσοβδόμαδα βγαίνω και με τα παιδιά, ή μπαίνω με τα παιδιά: καθόμαστε στο σπίτι του Σπύρου, βλέπουμε ποδόσφαιρα (Ολυμπιακός είμαι, θρύλος, τις δυσκολίες μας σαν ομάδα τις έχουμε, αλλά πρέπει να μείνουμε –και θα μείνουμε– ενωμένοι) ή αράζουμε πλατεία Δαβάκη με τον Κώστα και τον Μάριο και πίνουμε φρέντο και μπίρες. Τι ομάδα είσαι; Καμία, ε; Οι γυναίκες δε δίνουνε δεκάρα για το ποδόσφαιρο κι άμα δίνουνε πρέπει να φυλάγεσαι: θέλω να πω, υποστηρίζουν φανατικά την ομάδα σου μέχρι να μπει το στεφάνι... Μετά, βγαίνει στη φόρα η μούφα και δώστου η γκρίνια για την τηλεόραση και για το γήπεδο: το 'χω δει να παίζει, κάμποσοι συνομήλικοι την έκαναν κιόλας την πατάτα.

Δευτέρα-Πέμπτη κοιμάμαι κατά τις δώδεκα, ξυπνάω στις εφτάμισι, μου φτιάνει η μάνα μου νεσκαφέ χτυπητό στο φλιτζάνι, έξτρα γάλα, δεν την έχω μάθει

ακόμα να φτιάχνει φρέντο. Όπως θα κατάλαβες ζω με τη μάνα μου, που είναι ψιλονέα αλλά ψιλομόνη: βλέπει σήριαλ και Ανίτα Πάνια, τελευταία έχει φάει κόλλημα με το υπερπέραν και με τον Χαρδαβέλλα. Ευτυχώς που υπάρχει κι η τηλεόραση. Ο πατέρας μου μάς άφησε όταν ήμουν μικρός κι έτσι έγινα μαμάκιας, χα, χα: εντάξει, η μάνα μου είναι πολύ ξηγημένη, αν κι όλο θέλει να της κάνω τον ταξιτζή, πήγαινέ με εδώ, πέταξέ με εκεί. Γουστάρει φιγούρα με το κάμπριο και έτσι. Κι ο Σπύρος που δεν είναι παιδί χωρισμένων γονιών, όπως λένε, κι αυτός με τη μάνα του μένει, και με τον πατέρα του δηλαδή. Κι ο Κώστας κι ο Μάριος με την οικογένειά τους μένουνε, μονάχα ο Αλέξανδρος μένει σόλο γιατί κατάγεται απ' τα Κιούρκα Βοιωτίας. Μια φορά το μήνα βάζουμε όλα τ' άπλυτά του στο κάμπριο (σεντόνια, πουκάμισα, σώβρακα) και τα κουβαλάμε στα Κιούρκα για να τα πλύνει η μάνα του. Γυρνάμε φορτωμένοι –στο πορτ μπαγκάζ– τα παλιότερα άπλυτα (που έγιναν πλυμένα), τάπερ και ταψιά: καμιά φορά μού τη δίνει που πρέπει να βάλουμε πρώτα τις κολοκυθόπιτες στο ψυγείο και μετά να βγούμε έξω, περνάει η ώρα, η Γωγώ τσαντίζεται που καθυστερώ. Τη Γωγώ πρέπει να τη σχολάσω, συμφωνεί κι ο Σπύρος: όχι ότι δεν είναι καλό γκομενάκι, είναι και γαμώ τα γκομενάκια – φέρνει σε Μαριάντα Πιερίδη, αλλά με μακρύτερα μαλλιά, ίδιο χρώμα, κάνει, πώς το λέ-

νε, ντεκαποτάζ, όχι, περίμενε, το 'χω, το 'χω, ντεκαπάζ! – όμως με πιέζει να παντρευτούμε. Α, δεν είμαι για τέτοια. Λέει: πατήσαμε τα τριάντα, να κάνουμε οικογένεια, μην ανησυχείς, τα παιδιά θα τα φροντίζω εγώ... Α, πα, πα, όταν ακούω τέτοια μού πέφτει, καταλαβαίνεις τι εννοώ, χα, χα. Η Αγγελική, καμιά σχέση! Χορεύει στις μπάρες και το τι σφηνάκια κατεβάζει... Όνειρό της να γίνει μοντέλα: όταν οι γυναίκες έχουνε καλούτσικο σώμα θέλουν να γίνουν μοντέλες. Προχθές, σ' ένα κλαμπ στο Μπουρνάζι – ούτ' εκεί έχεις πάει; Δεν υπάρχει άνθρωπος που να μην έχει πάει πλατεία Μπουρνάζιου! Δεν υπάρχει!... – ήρθε λογαριασμός διακόσια εξήντα ευρώ-πουλα, πλήρωσα με τη χρυσή Visa. Όταν δείχνεις χρυσή Visa σ' αντιμετωπίζουν διαφορετικά: άλλο χρυσή, άλλο ασημένια. Κι εδώ που τα λέμε, άλλο πλατινένια. Άκου όμως τι παίζει: έχω είκοσι πέντε χιλιάδες παλιό χρέος που τοκίζεται ενώ μιλάμε, συν το τρέχον τρία τέσσερα χιλιάρικα. Τι θα κάνω, μου λες; Τα 'χω δει όλα. Να με βοηθήσεις να γράψουμε βιβλίο να βγάλουμε φράγκα. Η ιστορία του Μάκη του Ιωαννίδη από πλατεία Δαβάκη και πώς μπήκε φυλακή για χρέη, χα, χα.

Εκτός απ' τις δόσεις για τη Χόντα, έχω δόσεις από ρούχα (τα πληρώνω με την κάρτα και μοιράζω το ποσό σε δώδεκα άτοκες) κι ένα σωρό πάγια: το κινητό, τη βενζίνη, το Νόβα. Ευτυχώς που τα πάγια του σπιτιού

τα πληρώνει η μάνα μου, αλλιώς δε θα την έβγαζα καθαρή. Ούτε τώρα τη βγάζω: άμα κάνουμε κλάμπινγκ και πληρώνω σα μαλάκας διακόσια ευρώ την Παρασκευή κι άλλα τόσα το Σάββατο, χώρια τα φρέντο και τις μπίρες με Μάριο και σία, ζήτω που καήκαμε. Χρειάζομαι πάνω από τέσσερα χιλιάρικα το μήνα, χαλαρά. Ε, βγάζω χίλια οχτακόσια –θεωρούμαι υψηλόμισθος–, για κά-νε το λογαριασμό.

Δηλαδή τώρα εσύ, είσαι να πούμε, συγγραφέας και γράφεις, τύπου, Άρλεκιν; Ε; Κάτι τέτοια δε γράφουνε οι γυναίκες; Όχι απαραιτήτως; Καλά, ούτ' εγώ έχω καμιά σχέση με Άρλεκιν. Βασικά, δε διαβάζω καθόλου. Η Αγγελική διάβασε ένα μυθιστόρημα πέρυσι, κάτι μ' έναν κρυφό κώδικα, το διάβαζε στην παραλία, το διάβαζε στην ταβέρνα – είχαμε πάει Μύκονο. Το τι λεφτά μού 'φυγαν στη Μύκονο – ρε συ, έχει δέκα ευρώ ο φρέντο, είμαστε σοβαροί; Αλλά η Αγγελική ήθελε να πάμε Μύκονο για να γνωρίσει κόσμο από τα μίντια: σκατά γνωρίσαμε, εννοείται αυτό.

Λοιπόν, τι σου 'λεγα, ναι, μου 'χει φύγει η μαγκιά: τώρα θυμήθηκα ότι πέρυσι πήρα καταναλωτικό διακοπών – τι («τι είναι το καταναλωτικό διακοπών»); Ηλίθια είσαι; – δάνειο είναι! Για να πάμε με την Αγγελική Μύκονο: πήρα, στάσου να δεις, χίλια ευρώπouλα, τώρα με τους τόκους έχουνε φτάσει τα χίλια εφτακόσια. Σ' το

λέω, με βλέπω μέσα. Τι «τι μέσα»; Στα σίδερα! Τώρα σου 'πεσε το αί κιου ή ήσουν πάντα έτσι;

Τι σου 'λεγα: με το κάμπριο άλλαξε η ζωή μου: χτυπάω γκόμενες, δεν τις προλαβαίνω – παίζω και με δύο φιλοεπίσημες όπως σου είπα. Ρε συ, οι γυναίκες μασάνε στο φτερό με ρόδες και γκατζετάκια! Αλλά, χρεώθηκα: το 'να έφερε τ' άλλο, θέλω να πω, άμα οδηγείς κάμπριο δεν μπορείς να 'χεις κινητό χωρίς κάμερα, με πιάνεις, κανονικά πρέπει να 'χεις smartphone, i-phone blackberry, να κάνεις τη δουλειά σου. Και πάει λέγοντας. Είμαι και γκαντέμης: το περασμένο Σάββατο, γυρίζοντας από Αστέρα Γλυφάδας – Έλενα Παπαρίζου και, στα καπάκια, χιπ-χοπ – τράκαρα, ε, ναι, τα 'χαμε ψιλοπιεί, παραγγείλαμε φιάλη για να μας έρθει φτηνότερα. Ευτυχώς που δεν πάθαμε και τίποτα! Τα είδα όλα: φοβήθηκα ότι θα μας κάνουνε αλκοτέστ, ότι θα μου πάρουνε τις πινακίδες και την άδεια, αλλά, να 'ναι καλά ο τυπάκος που μας τράκαρε (πέρασα με παλλόμενο πορτοκαλί, ψιλοφταίω) τα 'χε πει κι εκείνος και κανονίσαμε τη δουλειά χωρίς μπάτσους και μαλακίες. Χαλαρά.

Μπαίνω στο θέμα: θα με δανείσεις χίλια για το φαρτζίδικο; Όχι, ε; Ωχ, τώρα θυμήθηκα και κάτι άλλο: έχω και μια πρόσθετη, που λένε, κάρτα, μια Master Card, μου την έκανε δώρο η τράπεζα όταν πήρα το δάνειο, και την έχω φορτώσει λογαριασμούς εστιατορίων: στο «TGI

Friday's»), στο Κεφαλάρι, κάναμε λογαριασμό με τη Γω-
γώ εκατόν είκοσι ευρώπουλα με δυο μπουκάλια κρασί
μονάχα. Καλά, με βλέπω στα Goody's να τρώω γεύμα
προσφορά... Αν έχω και τρίτη κάρτα; Ε, ναι, έχω την
Diner's, στάσου, κάπου εδώ τη φυλάω, γουστάρεις πορ-
τοφόλι; Samsonite, γνήσιο δέρμα, και γαμώ τα πορτο-
φόλια, να, το γράφει: box veritable.

Παίζει να δώσουν αμνηστία στα δάνεια; Τι («γιατί»;
Τώρα με την οικονομική κρίση να μας χαρίσουν τα χρέη
οι τράπεζες! Άμα τη γλυτώσω, χα, χα, θα πάω Μαρόκο
με τη Γωγώ, μ' έχει φάει να πάμε Μαρόκο-Τυνησία...
Παρίσι πήγαμε –μάπα μού φάνηκε το Παρίσι–, Λονδίνο
πήγαμε, Βιέννη, Πράγα... όχι, Ρώμη δεν πήγαμε ακό-
μα... Λένε πως είναι ψόφια, όλο αρχαιότητες και ύπνος
με τις κότες... Πάντως σαν την Αθήνα δεν είναι πουθε-
νά: νυχτερινή ζωή, ξεφάντωμα... και γαμώ τα κλίμα-
τα... ό,τι πρέπει για κάμπριο και έτσι... Είπα κάμπριο
και ξαναθυμήθηκα πως πρέπει να πάω τη Χόντα στο φα-
ναρτζίδικο. Θα μου δανείσεις το χιλιάριο; Εννιακόσια;
Άντε, δώσε εφτακόσια. Εξακόσια; Πεντακόσια;

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΦΑΣΟΥΛΗΣ

Ήταν από πολύ καλή οικογένεια

ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΜΜΟΝΗ, ΜΠΟΡΕΙ ΚΑΙ ΑΠΕΛΠΙ-
 σία, αλλά ο στίχος που (μ') ακολουθεί είχε σίγουρα
 εμένα υπ' όψιν του όταν γράφτηκε από τον Θόδωρο Ζα-
 φειρίου:

*Όσο θάρρος μου λείπει,
 Το πήρα
 Σε βάρος
 Πείρα
 Και λύπη.*

Είναι δυο τρία χρόνια τώρα που περπατάμε αγκαζέ.
 Ήταν γραμμένο σε μια σελίδα στη λέξη και με περίμε-
 νε. Κι ενώ αυτά που με ακολουθούνε, πρόσωπα, λέξεις,
 εικόνες, γεύσεις, ματιές κι αρώματα, γεννήθηκαν πολύ
 παλιά, σχεδόν μαζί μου –έχουμε την ίδια μέρα γενέθλια
 με δυο τρία χρόνια διαφορά–, αυτός ο νεαρός στίχος γα-
 ντζώθηκε απάνω μου και δεν λέει να μ' αφήσει.

Στο μεταξύ (παραφράζοντας τον ποιητή) η Ελλάδα ταριχεύει, ολοένα ταριχεύει.

Περπατάς ανά τας οδούς και τας ρύμας της Αθήνας κι ακούς μια γλώσσα που όλο κάτι πάει να πει, κι όλο μένει στη μέση του δρόμου μετέωρη, αναποφάσιστη. Να κατέβει Ομόνοια ή ν' ανέβει Κολωνάκι;

Μια κυρία στον προθάλαμο της κατάθλιψης, πολύ προοδευτική κατά τα άλλα: «Α, δεν μπορώ πια. Δεν τολμάω να κατέβω κάτω απ' την Αθηνάς. Αισθάνεσαι σαν σε ξένη χώρα. Κινέζοι, Πακιστανοί, Μαύροι, Αλβανοί. Και οι περισσότεροι με τη σύριγγα στο χέρι». Την άλλη μέρα η ίδια κυρία έξαλλη: «Δεν έχω μυαλό να κάτσω να δουλέψω. Είναι έγκλημα αυτό που γίνεται. Φτιάχνουν στρατόπεδα και μάζεψαν όλους τους αλλοδαπούς απ' την Πλατεία Θεάτρου και θα τους μαντρώσουν, οι φασίστες». Το πλέον περίεργο για την κυρία είναι ότι η Νέα Υόρκη την ξετρελαίνει, «γιατί διαθέτει, αγάπη μου, αυτή την πανσπερμία, αυτό το ανακάτεμα από χρώματα, γλώσσες, ράτσες και φυλές, που δίνουν έναν τρελό ρυθμό στην πόλη. Πεθαίνω για Μανχάταν. Δεν υπάαααρχει».

Οι φίλοι μου σερφάρουν στις παραλίες του ηλεκτρονικού κόσμου. Χιλιάδες τα μηνύματα και οι αναμμένοι πόθοι που σέρνονται στο Διαδίκτυο. Διαβάζω πάνω απ' τον ώμο τους: «Thelo tin psoli su», «Gustaro na glipso

vizares», «Ime aftarxikia afedra», «Psinese na se gamiso?»»

Απ' την άλλη είναι κι αυτές οι λέξεις άγνωστές μου εντελώς –που παράγει η τηλεόραση αλλά και το ραδιόφωνο, δεν έχω παράπονο–, βάνουσες και απωθητικές, που ξυπνάς μια μέρα και τις βρίσκεις κολλημένες στο σώμα της γλώσσας σου, σαν βεντούζες. Βδέλλες που σου ρουφάν' το αίμα. Και μοιάζεις να μιλάς σαν τον εχθρό σου. Δεν αναγνωρίζεις πια τη φωνή σου. Ήρθε στην πρόβα μια νέα, χυμώδης και με ανησυχίες συγχρόνως, ηθοποιός. Ωρύετο. «Μου την έπεσε ένας χθες πολύ γαμάουα και κει που έκανα να του πω τα έτσι κι έτσι, ακούω τον εαυτό μου, μίλαγα ίδια η Φαίη Σκορδά». Έτσι μάθαμε όλοι με μεγάλη έκπληξη ότι αυτό, που ανοίγει το στόμα της η τηλεοπτική περσόνα, λέγεται: «Μιλάει». Τώρα τη σκυτάλη την παίρνουν οι υποψήφιοι. Άκουγα μέσα στον «προεκλογικό πυρετό», όπως καθημερινά αποκαλούν την κατάσταση του ασθενούς τα ΜΜΕ, τους πολιτικούς(;) άνδρες της χώρας να προσπαθούν να εκφραστούν μέσω της ομιλίας και τους ήταν αδύνατον. Αυτός μάλιστα ο γενικός γραμματέας της Ν.Δ., Ζαγορίτης το όνομα, ήταν εντυπωσιακότατος. Να μην μπορεί να αρθρώσει μια πρόταση; Εκεί που πήγαινε κάτι να πει, του 'φρουγε το αντικείμενο σαν τρελό, πήγαινε να το πιάσει, έβρισκε την ευκαιρία το υποκείμενο και μην το

είδατε. Με το που τα συμμαζεύε, γιατί κι αυτά δεν κάθονται σε μια μεριά είναι ατίθασα, έχανε τον ειρμό (αν τον είχε ποτέ) και την πλήρωνε το ρήμα, το οποίο και επαναλάμβανε μετ' επιτάσεως. Το θέμα δεν είναι ο κύριος ασύντακτος. Ούτε ο πρώτος ούτε ο τελευταίος. Το ουσιώδες είναι ότι αυτόν τον άλαλο τον έχουνε ψηφίσει. Μπορεί δε και να τον ξαναψηφίσουνε. Τον έχουνε επιπλέον και γενικό γραμματέα, πράγμα γενικώς απαράδεκτο, και ειδικώς προς άμεση εξέταση.

Στο μεταξύ η Ελλάδα ταριχεύει, ολοένα ταριχεύει.

Ό,τι μισούσες είναι κολλημένο απάνω σου, ένα με το κορμί σου. Ό,τι πολέμησες (πολέμησες, μη λέμε μεγάλες κουβέντες, ό,τι απεχθάνεσο να λες) δεν τρέφεται μόνο, αλλά και σου στερεί το αίμα σου. Κι όμως αυτή είναι πια η γλώσσα σου και σε λίγο θα την υπερασπιστείς σαν κάτι δικό σου.

Κι έχεις και να παρηγορείς. Όλους αυτούς που είδαν κάποτε τη ζωή τους σαν εξώφυλλο ιλουστρασιόν περιοδικού και τώρα κοιτάνε αποσβολωμένοι την πρέσα να την τσαλακώνει προτού γίνει χαρτοπολτός. Ακούς τις φωνές τους στον ύπνο σου σαν από βαθύ πηγάδι. Κάποτε έζησες κι εσύ μαζί τους, με κάποια συγκατάβαση βέβαια, αλλά δίπλα τους. Μερικοί καυχώνται πως κάτι φεγγάρια τους διασκέδαζες κιόλας.

Στο μεταξύ η Ελλάδα ταριχεύει. Ολοένα ταριχεύει.

Είναι κι αυτή η κυρία που φεύγει απ' τον κόσμο κι ό-
λο τηλεφωνεί, παρακαλεί ευγενικά:

«Κύριε Φασουλή πότε θα περάσετε να σας αφήσω
κάτι που θέλω; Μη φοβάστε, δεν θα μιλήσουμε για την
αρρώστια μου. Είναι κάτι σημειώσεις που νομίζω θα σας
ενδιαφέρουν κι αν όχι εσάς τον φίλο σας τον κύριο Ν. Τον
παίρνω τηλέφωνο και στο κινητό και στον Κ., αδύνατον
να τον βρω. Κάτι μικρές ανακαλύψεις αν θέλετε, που δεν
ξέρω ποιον, αλλά κάποιον θα ενδιαφέρουν. Άλλες για μι-
κρές γωνιές της πόλης, άλλες για τα “γράμματα” όπως
τα καταλαβαίνω εγώ, έξω από πανεπιστήμια κι ακαδη-
μίες. Να, ας πούμε, δεν ξέρω αν κανείς το έχει επισημά-
νει, αλλά προσέξατε πως μετά το Νόμπελ ο Σεφέρης έ-
γραψε τα *Τρία κρυφά ποιήματα* και τη μετάφραση στο
Άσμα Ασμάτων; Είναι απλή σύμπτωση που κι ο Ελύτης
μετά το Νόμπελ εξέδωσε τα *Τρία ποιήματα με σημαία*
ευκαιρίας και τη μετάφραση του ίδιου “*Άσματος*”; Εί-
ναι λίγο απλοϊκό, αλλά στην αρρώστια και τη μοναξιά
μου χρωστάω αυτές τις σκέψεις. Και η μοναξιά μου, αν
και εκ γενετής, δεν υπήρξε ποτέ απλοϊκή. Μη νομίζετε
όμως ότι έχω μόνο τέτοιου είδους, παραφιλολογικές θα
τις πείτε κι ίσως έχετε δίκιο, παρατηρήσεις. Έχω και
κομμάτια ατόφια ζωής ζωντανά αν και αδαμαντοκόλ-
λητα. Αυτά όμως θα 'θελα να σας τα παραδώσω διά ζώ-
σης, όπως και ένα αίτημα που θέλω να σας υποβάλω».

Βγαίνεις στην αγορά κι αν αποτύχεις σ' αγνοούν και σε οικτίζουν. Αν τα καταφέρεις, σε κοιτάνε με απέχθεια, φθόνο και υστεροβουλία. Η αγορά ένας λάκκος μεζονέτα με γκαράζ και κοινή πισίνα.

Γράφω, γράφω κι είναι ένας άλλος εαυτός που μιλάει παράλληλα μ' εμένα αλλά δεν τον ακούω. Ή μάλλον τον ακούω πολύ καλά, αλλά δεν τον αφήνω να γράψει ούτε λέξη. Έτσι κι αλλιώς είναι το ίδιο ψεύτης μ' εμένα. Κατεβαίνω στην πόλη και μαραίνομαι. Είναι το νέφος, όχι δεν μιλάω για τη ρύπανση που έτσι κι αλλιώς ενυπάρχει στις καρδιές μας, αλλά γι' αυτό το φως που κάνει το άστυ να μοιάζει απ' το πρωί ότι νυχτώνει. Για να ξεφύγω κλείνομαι στο σπίτι κι ανοίγω τη βεράντα. Είναι παρηγοριά.

Αυτό το τοπίο της Αττικής που επιμένει. Ο αχνογάλαζος όγκος των βουνών. Μαλακές καμπύλες που διακόπτουν βίαια ηλεκτρικοί πυλώνες κάνοντάς το να μοιάζει με τη ζωή μας ίδιο κι απaráλλακτο.

Λίγοι οι φίλοι πια και σε κοιτούν σαν συνωμότες σε κηδεία άγνωστου μέλους που πιάστηκε στον ύπνο.

Κάνω πρόβες, ακούω τραγούδια άλλων εποχών και εμβατήρια. «Μια τρελή βραδιά χορού». Αυτό το «τρελή» κυκλοφορούσε ελεύθερα τότε στα λεγόμενα ελαφρά, αλλά και σε όλη την ερωτική παραφιλολογία. Δεν ήταν μόνο τρελή η νύχτα, ήταν και μια «μικρή τρελή τσιγγάνα» κι άλλη μια «τρελή που θέλεις να με στεφανώσεις».

Τώρα πια δεν την βλέπεις στα άσματα και στα ροζ βιβλιαράκια, εξηφανίσθη. Δεν είναι τυχαίο βέβαια ότι αυτή η εξαφάνιση της «τρελής» συνέπεσε με την εξάπλωση της κυκλοφορίας του Λεξοτανίλ. Τώρα, απ' ό,τι έμαθα, τη θέση των τρελών πήραν οι «τσούλες». Δεν διαφωνώ. Δεν διαφωνώ πια με τίποτα. Ούτε συμφωνώ. Βλέπω το έργο σε DVD. Καμιά φορά πάει να σκάσει ένα χαμόγελο. Μπα, πριν ολοκληρωθεί γίνεται γκριμάτσα. Πας να τη βγάλεις, έχει γίνει ένα με το πρόσωπο. Έχει κολλήσει. Χαλκομανία.

Στο μεταξύ η Ελλάδα ταριχεύει. Ολοένα ταριχεύει. Στα εμβατήρια του '50 «Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει». Μου θυμίζει το άκρως βρετανικό εκείνο: «Πέθανε η λαίδη Μπράκνεντ; Μα δεν μπορεί. Αποκλείεται. Ήταν από πολύ καλή οικογένεια». Κι έτσι δεν πήγε κανείς στην κηδεία.

Πήγα σε ένα σπίτι φίλων με πίτσες και Καραμανλή στην Έκθεση που επιμένει να αυτοαποκαλείται «Διεθνής» για εντελώς αδιευκρίνιστους λόγους. Έκτακτος ο... πήγα να γράψω «πρωθυπουργός» κι έγραψα «πρώην». Θα τα γράψω και τα δυο. Έκτακτος ο πρώην πρωθυπουργός. Στο χώρο του παραλόγου. Με την άνεση της ανικανότητας δηλώνει ευθαρσώς και παραδέχεται ότι έκανε λάθος. Έλα, μπράβο. Αυτό σας λέμε κι εμείς πέντε χρόνια. Κάνετε λάθος. Τώρα το καταλάβατε; Μή-

πως είναι αργά; Παρ' όλα αυτά οι δημοσκοπήσεις, κολποβυθόμετρο της λαϊκής (αγοράς) βούλησης, έδειξαν ότι άρεσε. Αυτό τελικά είναι που με ανησυχεί, αν επιτρέπω ακόμα στον εαυτό μου τέτοιου είδους αισθήματα πολυτελείας όπως η «ανησυχία». Όπως και στα μεσημεριανά δεν καίγομαι που είναι άθλια. Τη δουλειά τους κάνουνε. Εκείνο που με αφήνει άναυδο και με βάζει σε σκέψεις, κακές και ύποπτες όσον αφορά την πολιτική μου ορθότητα, είναι ότι όντας άθλιες έχουν τεράστια θεαματικότητα, τεράστια απήχηση στο κοινό. Ειδικά δε στα λαϊκά στρώματα.

Γενικά οι πολιτικοί και οι πολιτικές τους με ξανακάνουν παιδί. Αρχίζω πάλι να μην καταλαβαίνω. Να μην καταλαβαίνω γιατί ο ΣΥΡΙΖΑ-Συνασπισμός έχει ανάγκη από έντεκα αρχηγούς. Δεν καταλαβαίνω επίσης γιατί η κυρία Παπαρήγα (ποιος την κουρεύει;) στενοχωριέται τόσο πολύ που πέφτει ο Συρ-Συν και δεν θα μπει στη Βουλή και θα βγει με αυτοδυναμία το ΠΑΣΟΚ. Δεν καταλαβαίνω γιατί ο κύριος Παπανδρέου επιμένει να ζητάει το ντιμπέιτ με τον κύριο Καραμανλή, αφού ξέρει πως τα ελληνικά δεν είναι το φόρτε του. Αυτό το Μ που 'χει σφηνώσει στον Οκτώβριο και τον αποκαλεί Οκτώμβριο και πάλι Οκτώμβριο τον αθώο τον μήνα, έχει σκοτώσει κόσμο και κοσμάκη. Αφήστε τις αναμετρήσεις τις τηλεοπτικές, κύριε πρόεδρε, σας παρακαλώ, μια χαρά σας

 ΗΤΑΝ ΑΠΟ ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

πάνε τα πράγματα. Μην τα προκαλείτε και πάθουμε καμιά ζημιά, και τρέχουμε ξανά-μανά για εκλογές.

Κλείνω την τηλεόραση για να γλυτώσω κι ανοίγω το παράθυρο. Και βλέπω πάλι καμένη την Πεντέλη. Κλείνω τη βουή απ' έξω κι ανοίγω τα βιβλία.

Και να σκεφτείς, δεν ήθελα ποτέ να ήμουν απ' αυτούς που έχυσαν το ποτήρι της ζωής στον νεροχύτη...

Στο μεταξύ η Ελλάδα ταριχεύει. Ολοένα ταριχεύει.

Έτσι τα τελευταία χρόνια βαδίζω με τον στίχο αγκαλιά:

Όσο θάρος μου λείπει / Το πήρα / Σε βάρος / Πείρα / Και λύπη.

... Μόνη παρηγοριά το ζεστό σώμα δίπλα σου. Ξυπνάς τη νύχτα κι ακούς την ανάσα του στον ρυθμό των ονείρων, μπας και μαλακώσει λίγο το σκληρό του κόσμου.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Χρήστος Αστερίου ❖ Γεννήθηκε το 1971 στην Αθήνα. Σπούδασε γερμανική και ελληνική φιλολογία στην Αθήνα, στο Βίρτσμπουργκ και στη Ζυρίχη.

Το πρώτο του βιβλίο με τίτλο *Το γυμνό της σώμα και άλλες παράξενες ιστορίες* κυκλοφόρησε τον Απρίλιο του 2003 από τις εκδόσεις Πατάκη. Το μυθιστόρημά του *Το ταξίδι του Ιάσονα Ρέμβη. Μια αληθινή ιστορία* (Αθήνα, 2006) προτάθηκε για το βραβείο μυθιστορήματος του περιοδικού *Διαβάζω* καθώς και για το βραβείο αναγνωστών του ΕΚΕΒΙ. Έχει επιμεληθεί τις επιστολές του Δ.Π. Παπαδίτσα προς τον Ε.Χ. Γονατά (*Να μου γράφεις, έστω και βαδίζοντας*, Πατάκης 2000) και έχει μεταφράσει βιβλία λογοτεχνίας από τα γερμανικά. Ποιήματα και μεταφράσεις του έχουν δημοσιευτεί σε διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά.

Βασίλης Γκουρογιάννης ❖ Γεννήθηκε το 1951 στο χωριό Γρανίτσα Ιωαννίνων. Φοίτησε στη Νομική Σχολή Θεσσαλονί-

κης. Από το 1977 είναι δικηγόρος στην Αθήνα. Το 1985, από τις εκδόσεις το Δέντρο, κυκλοφόρησε η ποιητική συλλογή *Από φωτογραφία βουνού*. Το 1987, από τις Εκδόσεις Δωδώνη, κυκλοφόρησε η ποιητική σύνθεση *Σχόλια σε ποίηση*. Από τις Εκδόσεις Καστανιώτη κυκλοφόρησαν το 1990 τα αφηγήματα *Διηγήσεις παραφυσικών φαινομένων*, το 1992 το μυθιστόρημα *Το ασημόχορτο ανθίζει*, το 1995 η ποιητική σύνθεση *Μήδεια*, μια αιρετική εκδοχή του γνωστού μύθου, και το 1999 το μυθιστόρημα *Ο θίασος των Αθηναίων*. Από τις εκδόσεις Μεταίχμιο κυκλοφόρησε το μυθιστόρημα *Βέβηλη πτήση* το 2003, η συλλογή διηγημάτων *Από την άλλη γωνιά* το 2005 και το μυθιστόρημα *Κόκκινο στην Πράσινη Γραμμή* το 2009.

Θεόδωρος Γρηγοριάδης ❖ Γεννήθηκε στο Παλαιοχώρι Καβάλας το 1956. Σπούδασε Αγγλική Γλώσσα και Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και εργάστηκε στη Δημόσια Εκπαίδευση. Έχει γράψει τα μυθιστορήματα *Ο Ναύτης* (Κέδρος, 1993), *Ο χορευτής στον ελαιώνα* (Κέδρος, 1996), *Τα νερά της χερσονήσου* (Κέδρος, 1998), *Το Παρτάλι* (Πατάκης, 2001· μεταφράστηκε στα γαλλικά το 2003), *Κρυμμένοι άνθρωποι* (Πατάκης, 2002), *Έξω απ' το σώμα* (Πατάκης, 2003), *Αλούζα χίλιοι και ένας εραστές* (Πατάκης, 2005), τις συλλογές διηγημάτων *Ο αρχαίος φαλλός* (Κέδρος 1995), και *Χάρτες* (Πατάκης, 2007· υποψήφιο για το Βραβείο ΔΙΑΒΑΖΩ 2007) και τη νουβέλα *Δεύτερη γέννα* (Πατάκης, 2009) που παρουσιάστηκε ως θεατρικός μονόλογος στο Φεστιβάλ

Φιλίππων και Καβάλας 2009 με πρωταγωνίστρια τη Φιλάρετη Κομνηνού.

Παρουσιάζει βιβλία ξένης λογοτεχνίας στην εφημ. *Τα Νέα / Βιβλιοδρόμιο*. Συμμετέχει στην επιτροπή του βραβείου Athens Prize for Literature του περιοδικού (δε)κατα και στην κατάρτιση της λίστας προτεινόμενων μυθιστορημάτων για το International IMPAC Dublin Award εκ μέρους της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Σερρών στην οποία διοργανώνει λογοτεχνικά σεμινάρια.

Πέτρος Μάρκαρης ♦ Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1937. Εμφανίστηκε στα ελληνικά γράμματα με το θεατρικό έργο *Η ιστορία του Αλή Πέτζο* (1965). Έχει κάνει πολλές μεταφράσεις με σημαντικότερες τα θεατρικά έργα και ποιήματα του Μπρεχτ και του Φάουστ του Γκαίτε, και έχει συνεργαστεί με τον Θόδωρο Αγγελόπουλο στα σενάρια πολλών ταινιών του. Το 1983 εκδόθηκε το δοκίμιό του *Ο Μπρεχτ και ο διαλεκτικός λόγος*, το 1998 το *Ημερολόγιο της αιωνιότητας* και την ίδια χρονιά το σενάριο της ταινίας *Μια αιωνιότητα και μια μέρα* (μαζί με τους Θ. Αγγελόπουλο και Τ. Γκουέρα). Με το αστυνομικό μυθιστόρημα *Νυχτερινό δελτίο* (1995) μας συστήνει τον αστυνόμο Χαρίτο, ο οποίος θα πρωταγωνιστεί και στα επόμενα μυθιστορήματα: *Άμυνα ζώνης* (1998), *Ο Τσε αυτοκτόνησε* (2003), *Βασικός μέτοχος* (2006), και *Παλιά, πολύ παλιά* (2008), που γνωρίζουν μεγάλη επιτυχία και στο εξωτερικό. Έχει επίσης δημοσιεύσει τη συλλογή διηγημάτων *Αθήνα, πρωτεύουσα των Βαλκα-*

 ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

νίων (2004) και το αυτοβιογραφικό αφήγημα *Κατ' εξακολούθηση* (2007). Έλαβε μέρος, με διηγήματά του στους τρεις τόμους των *Ελληνικών Εγκλημάτων* (2007, 2008 και 2009).

Δημήτρης Νόλλας ♦ Γεννήθηκε το 1940 στην Αδριανή Δράμας από γονείς Ηπειρώτες. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

Νίκος Παναγιωτόπουλος ♦ Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1963. Σπούδασε Τεχν. Μηχανικός. Εργάστηκε ως δημοσιογράφος, αλλά, πολύ σύντομα, στράφηκε στο σενάριο και στην πεζογραφία.

Έχει γράψει τα σενάρια για ταινίες όπως οι *Απόντες* (1996), ο *Βασιλιάς* (2002), η *Αγρύπνια* (2005) –σε σκηνοθεσία Ν. Γραμματικού–, οι *Ώρες κοινής ησυχίας* (2006, σκ. Κ. Ευαγγελάκου) κ.ά.

Από τις εκδόσεις Πόλις κυκλοφορούν η συλλογή διηγημάτων του *Η ενοχή των υλικών* (1997, Βραβείο Μαρίας Ράλλη για πρωτοεμφανιζόμενους συγγραφείς) και τα μυθιστορήματα *Ο Ζίγκι απ' τον Μάρφαν – Το ημερολόγιο ενός εξωγήινου* (1998), *Το γονίδιο της αμφιβολίας* (1999) και *Αγιογραφία* (2003). Βιβλία του έχουν μεταφραστεί σε αρκετές ξένες γλώσσες.

Αλέξης Πανσέληνος ♦ Ο Αλέξης Πανσέληνος γεννήθηκε στην Αθήνα το 1943. Σπούδασε νομικά και εργάζεται ως δικηγόρος. Δημοσίευσε πολλά άρθρα και δοκίμια σε περιοδικά. Ως λογοτέχνης εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1982 με

τις νουβέλες *Ιστορίες με σκύλους*. Το πρώτο του μυθιστόρημα, η *Μεγάλη Πομπή*, μεταφράστηκε και κυκλοφόρησε στα γαλλικά από τις Εκδόσεις Griot, στη θαυμασία μετάφραση του Henri Tonnet. Ακολούθησαν τα βιβλία: *Βραδιές μπαλέτου* (μυθιστόρημα, 1991), *Δοκιμαστικές πτήσεις* (δοκίμια, 1993), *Ζαΐδα ή Η καμήλα στα χιόνια* (μυθιστόρημα, 1996), *Ο κουτσός άγγελος* (μυθιστόρημα, 2002), *Τέσσερις ελληνικοί φόνοι* (διηγήματα, 2004), *Μια λέξη χίλιες εικόνες* (2004).

Κάλλια Παπαδάκη ❖ Γεννήθηκε στο Διδυμότειχο το 1978. Μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε οικονομικά στις ΗΠΑ, στο Bard College και το Πανεπιστήμιο Brandeis. Ασχολείται με το σενάριο. Από τις εκδόσεις Πόλις κυκλοφορεί η συλλογή διηγημάτων της *ο ήχος του ακάλυπτου* (2009).

Σώτη Τριανταφύλλου ❖ Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1957. Σπούδασε στην Αθήνα, στο Παρίσι και στη Νέα Υόρκη. Το τελευταίο της βιβλίο, ένα είδος αυτοβιογραφίας με τίτλο *Ο χρόνος πάλι*, εκδόθηκε το 2009 (εκδ. Πατάκη).

Σταμάτης Φασουλής ❖ Απόφοιτος της Δραματικής Σχολής του Εθνικού Θεάτρου. Πρώτη εμφάνιση: θίασος Γιάννη Φέρτη – Ξένιας Καλογεροπούλου στον *Επιθεωρητή* του Γκόγκολ. Βασικό στέλεχος του «Ελεύθερου Θεάτρου» και αργότερα της «Ελεύθερης Σκηηνής» μέχρι το 1986. Ως σκηνοθέτης δούλεψε με τους περισσότερους θιάσους της Αθήνας, ανεβάζοντας σχεδόν όλα τα είδη θεάτρου, από επιθεώρηση,

 ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

μιούζικαλ, μέχρι Τσέχωφ και Αριστοφάνη. Από το 1992 στο θέατρο «Βεάκη» ανεβάζει ελληνικό ρεπερτόριο με έργα που γράφτηκαν από τις αρχές του αιώνα μέχρι σήμερα.

Εκτός από τα έργα που έχει σκηνοθετήσει για το «Ελεύθερο Θέατρο» και την «Ελεύθερη Σκηνή», τα περισσότερα επιθεωρήσεις και νεοελληνικά, έχει ανεβάσει: *Βρυκόλακες* του Ίψεν, *Present Laughter* του Νόελ Κάουαρντ, *Λοκαντιέρα* του Γκολντόνι, *Ένας μήνας στην εξοχή* του Τουργκένιεφ, το *Καθάρσιο* του Φεντώ, τη *Βεγγέρα* του Καπετανάκη, το μιούζικαλ *West Side Story*, τον *Πλούτο* του Αριστοφάνη, τον *Ιβάνωφ* του Τσέχωφ, τα δυο θεατρικά της Ξένιας Καλογεροπούλου *Οδυσσεβάχ* και *Ελίζα*.

Την προηγούμενη δεκαετία στο «Βεάκη» έπαιξε και σκηνοθέτησε: *Δάφνες και Πικροδάφνες* του Δημήτρη Κεχαΐδη και της Ελένης Χαβιαρά, *Μάνα, μητέρα, μαμά* του Γιώργου Διαλεγμένου, *Το φιντανάκι* του Παντελή Χορν και τους *Μπαμπάδες με ρούμι* των Θανάση Παπαθανασίου και Μιχάλη Ρέππα. Με το Εθνικό Θέατρο συνεργάστηκε ανεβάζοντας το πρώτο θεατρικό έργο του Λένου Χρηστίδη *Ωραία φάση* και το *Βίρα τις Άγκυρες* των Θανάση Παπαθανασίου και Μιχάλη Ρέππα. Από το 2000 έως σήμερα στο θέατρο «Δημήτρης Χορν» πρωταγωνίστησε και σκηνοθέτησε έργα των Πάτρικ Μάρμπερ, Τέρενς Ράττιμαν, Θόρντον Ουάιλντερ, Αντώνη Νικολή, Χάρολντ Πίντερ και Άκη Δήμου.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΤΟ ΣΤΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

ΜΕ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΕΛΛΑΣ ΤΣΑΜΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΜΕ ΑΠΛΑ, DIDOT & PORSON
ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΣΤΟ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟ ΕΚΔΟΤΙ
ΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ. ΤΗ
ΜΑΚΕΤΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΕ Ο ΑΝΤΩΝΗΣ
ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ, ΤΑ ΦΙΛΜ ΚΑΙ ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΜΟ
ΝΤΑΖ ΕΓΙΝΑΝ ΑΠΟ ΤΟ «ΑΝΑΓΡΑΜΜΑ». Η ΠΡΩΤΗ
ΕΚΔΟΣΗ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ «ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ ΑΤ
ΤΙΚΗΣ» ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ «Θ. ΗΛΙΟ
ΠΟΥΛΟΣ – Π. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ Ο.Ε.» ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ ΤΟΥ
2010 ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

